

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. MAHN DEZSŐ.

TARTALOM:

CIKKEK:

Dr. SZOKOLA LEÓ: A gyermekvédelmi intézkedések a polgári törvény- könyv javaslatában	337
ED. GRÄF: A háború és a német munkásbiztosítás	347
ÁGOSTON PÉTER: A polgári törvénykönyv tervezete	352
Az Országos Gazdasági Munkáspénztár 1915. évi jelentése	362
A tuberkulózis és a foglalkozás közötti összefüggés	365

SZEMLE:

<i>Munkásbiztosítás</i>	362
Az alsó-ausztriai balesetbiztosító intézet kártalanítási kötelezettsége Magyarországon balesetet szenvedett alkalmazottak után — Szerbiai honosságú járadékosok jára- dékának kiutalása. — Polgári üzemekben alkalmazott katonák biztosítása. — Ható- sági és pénztári orvosi állás összeférhetetlensége. — Gyógyászati segédeszközök árának visszatérítése. — Kórházi ápolási költség behajtása körül követett eljárás egyszerűsítése. — Hadikölcsönjegyzés. — A Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár 1915. évről szóló jelentésének kiadása. — A kerületi pénztári alkalmazot- tak háborús segélye. — Külállambeli konzulok idegen honosságú cselédeknek bizto- sítási kötelezettsége. — A bányatársulások központosításának szükségessége. — Be- teggégyező pénztárak egységes eljárásra való csatlakozása. — Rokkantak a beteg- segélyező pénztárak szolgálatában. — Berufsgenossenschaft vagyoni eszközeinek fel- használása.	
<i>Szociális egészségügy</i>	365
Küzdelem a tuberkulózis ellen. — A Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár. — A Pályaválasztási Tanácsadó. — A debreceni családi kertek. — A háború után való anyasági biztosítás érdekében. — A wolphyniai láz. — Cukorbetegség és idegesség. Aspirinmérgezés esete.	
<i>Munkásvédelem. Munkaviszony</i>	369
A nemzetközi munkaügyi hivatal. — Ankét a munkaközvetítésről. — A magyarországi szakszervezetek 1915. évi működése. — A vas- és fémipari gyárakba kivezényelt munkások érdekében. — Szociálpolitikai kérdések a németbirodalmi gyűlésen. — A porosz vasutások szabadságolása. — A női munka térhódítása a német nehéz-vas- iparban. — A harctéren furdás közben vízbefuult tartalékos katona. — Szociálpolitikai háborús intézkedések Franciaországban. — Norvégiában a munkaviszályok. — Mun- kashiány Angliában. — Nőknek nagyobb számban való alkalmazása az iparban.	
SZAKIRODALOM	372
A munkáskérdés lényege. — Anyasági biztosítás. — Sociale Fürsorge und deutscher Siegeswille. — A mi útjaink. — A korona intervalutáris árfolyama.	
JOGGYAKORLAT	373
Betegsegélyezés. — Balesetbiztosítás. — Munkaviszony.	

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Falk Miksa-utca 5. sz.

Telefon: 93—99.

Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

A Munkásügyi Szemle kiadásában megjelent:

Az anyasági biztosítás.

A »Stefánia-Szövetség« által rendezett szaktanácskozmány naplója.
Ára 2 korona.

Soziale Fürsorge und deutscher Siegeswille.

Irta: *dr. Paul Kaufmann*, a R.-V.-A. elnöke.
Ára 1 korona.

A baleseti sérültek munkaképességének megállapításáról.

Irta *dr. Lévai József* sebészfőorvos.
Ára 1 korona.

A munkásbiztosítási törvény reformja.

A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesületének szaktanácskozásai.

- I. füzet: *A munkásbiztosítás szervezete.*
- II. füzet: *Betegség esetén nyújtandó segélyek.*
- III. füzet: *A munkásbiztosítási választott bíróság szervezete és hatásköre.*

Egy füzet ára 2 korona.

Munkásbiztosítás és magánjogi kártérítés.

Irta *dr. Szladits Károly* miniszteri tanácsos, egyetemi magántanár.

Ára 1 korona 60 fillér

A német munkásbiztosítás története, céljai és eredményei.

Irta *dr. jur. et med. h. e. Kaufmann*, a Reichsversicherungsamt elnöke.

Ára 1 korona.

A szocializmus és a szociális biztosítás.

Irta *Eduard Bernstein*, a német birodalmi gyűlés tagja.
Ára 50 fillér.

Die Sozialversicherung als Organisationsproblem.

Ein Votum zur österreichischen Regierungsvorlage.

Irta: *Dr. Verkauf Leó.*

Bolti ára füzve 7 korona, vászonkötésben 8 korona

WEISZ és VIDOR

faszénnagykereskedők

Telefon: József 11-31. Józsefvárosi p.-u. 9.

Ajánlják a legjobb
minőségű faszenet
iparosok részére!

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL

SZERKESZTI: **KIS ADOLF.**

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik rendszerint minden hó 10-én és 25-én, esetleg két szám
együttesen. Előfizetési ár egy évre 20 korona. Szerkesztőség és
kiadóhivatal: Budapest, V., Falk Miksa-u. 5.

Telefon 93—99.

Postatakarékpénztári csekk-számla 21.911.

A gyermekvédelmi intézkedések a polgári törvénykönyv javaslatában.

Írta: **dr. Szokola Leó**, székesfővárosi árvaszéki fogalmazó.

II.

Szülői jog.

A Bsz. az első rész hatodik fejezetének »A szülői jog« alcíme alatt a szülőknek kiskorú törvényes gyermekük személyére vonatkozó jogait és kötelességeit szabályozza. Ezek a szabályok tehát tárgyuknál fogva a gyermekvédelembe vágnak, csak az a kérdés, hogy megfelelnek-e a gyermekvédelem nézőpontjának, vagy ellenkeznek-e azokkal?

A »szülői jog« individuális magánjogi konstrukció.

Főntebb azt állítottam, hogy a Bsz. »szülői jog«-a nem kifejezetten gyermekvédelmi célú, hanem csak gyermekvédelmi vonatkozású intézmény, amely a gyermekek védelmét néhol csak közvetetten vagy hiányosan szolgálja. Ennek oka az, hogy a szülői jogról szóló rendelkezések nem egységes szociális magánjogi fölfogáson alapulnak, nem elvileg gyermekvédelmi. A szülői jog a nevéből is kitűnő karakterisztikákon szerint kifejezetten individuális magánjogi konstrukció. Az a körülmény, hogy a Bsz. több szerencsés javítással igyekszik a hatalmi konstrukciót védelmi konstrukcióvá szublimálni, az elvi szépséghibát nem tünteti fel. És itt ragadom meg az alkalmat, félreértések megelőzése végett, annak a kijelentésére, hogy a principiális követelést nem l'art pour l'art, nem »csak azért is« posztulátumnak tartom. Nem tudom, hogy a gyermekvédelmi szakemberek egyetértenek-e velem ebben, de én a gyermekvédelmet — általában a szociálpolitikát — annyira eredményre, materiális sikerekre irányuló törekvésnek tartom, hogy céljába ütköznék a kizárólag elvi harc, a formális sikerek hajszolása. A szociálpolitikának az eszközei között ott van a kompromisszum a mai társadalmi renddel. Ennek folytán a szociálpolitika bizonyos gyakorlati értékű felsőbbbséggel készségesen tesz engedelményeket a szavakon lovagló régi álláspontnak a formális megoldás tekintetében s ezért cserébe a részleteknél gyakran burkoltan, érdemi eredményeket ér el. Az egységes elvi nézőpont hiánya tehát nem önmagáért fáj, hanem azért, mert az egységes célkitűzés jobban megvéd a következetlenségtől, megkönnyíti a gya-

korlati alkalmazást és a fejlődés, meg a fejlesztés elevenerejét hordja magában.

A Bsz. a szülői jogot a következőképp határozza meg: a szülőnek joga és kötelessége, hogy kiskorú gyermekének gondját viselje, különösen a gyermeket gondozza, nevelje és reá felügyeljen. (162 §.) A szülői jognak ezt a Janus-arcát a további §-okban ide-oda mozgatja a Bsz.; egyszer a jog, másszor a kötelesség oldalát fordítva felénk. Beszél a gyermek kötelességéről is (166. §.) és állandóan hangoztatja a gyermek érdekét. A gyermek jogát azonban még ott sem konstruálja, ahol a másik oldalon szülői kötelességről van szó. Tagadhatatlan, hogy a Bsz. a régi családfői hatalmi felfogásnak ok nélkül való kegyeletes megőrzése mellett, verejtékes gonddal iparkodik a gyermek érdekének védelmét biztosítani. De mennyivel könnyebben és nagyobb sikerrel lehetne célt érni, ha a szempontok kaleidoszkopszerűségével nem bonyolítaná a jogi helyzeteket. Az ősi »természetjogi« fölfogás, amely a családfőnek dologi jogot adott gyermeke fölött, brutális volt, de őszinte. Nem hagyott kétséget afelől, hogy a gyermekkel nem törődik. A Bsz. kombinációja azonban sem nem elég szelid, sem nem elég őszinte. Miért kell meggyújtani a tüzet rég elhagyott oltáron, ha a pogány áldozat fojtogató füstjét modern füstemésztőbe fullasztjuk? A Bsz. által is állandóan ambicionált középút ebben a kérdésben a bizonytalanság lejtőire visz. Itt igazán se szégyen, se baj nem lenne belőle, ha a törvény határozott irányt követne és a »természetjogi« ideálból, amely öreg és nem hozzávaló, végkép kiábrándulna.

Ami a jogi konstrukciót illeti, elismerem, hogy a Bsz. nehéz helyzetben van. A szülői feladat úgy, amint azt a Bsz. is beállítja, nem préselhető bele az »alanyi jog« Prokrustes-ágyába. De mégis meg kell kísérelnie, mert a Bsz. minden jogot ebben az alanyi rendszerben konstruál, úgy-hogy ezt a rendszert, amely az egésznek alapja, egyetlen §-ban sem rughatja ki a lába alól. Arról tehát le kell mondanunk, hogy a Bsz.-ben az embert, mint a jogok alanyát transzponálhassuk a jogi gondoskodás tárgyává. A jogi szemlélődésnek ez a lencsége nem bocsátja át a jog-, kötelesség-, hatalom-, érdek komplex sugarait, hanem a jogi gondoskodás céljának: az emberi szükségletek kielégítésének egyetlen fénynyalábjában egyesíti őket. Ennek a világossága mellett hamar kitűnnék az, hogy a szülői jognak a tárgya nem a szülő, hanem a gyermek személyéről való gondoskodás. De ha már a régi lencsét nem cserélhetjük ki az újjal, próbáljuk meg az egyszerűsítést másként elvégezni.

A szülői jog a Bsz. szerint is olyan jog, amely egyuttal kötelesség is, amelyet kizárólag a gyermek érdekében kell gyakorolni. Az olyan jogviszonyban amelyben valaki személy szerint köteles más érdekében eljárni, a jog nem az eljáró oldalán, hanem a második oldalon, jelen esetben a gyermek oldalán van. A szülői jog helyett tehát a gyermek jogát kellene kiemelni s ebből a szempontból átcsoportosítani az egész szabályozást, így egyszerűbb és mégis erősebb védelmi vonalat kapnánk a gyermek érdekében.

A szülői gondoskodás társadalmi funkció.

Vegyük elő a szociális spektroszkópot.

A szülő köteles gyermekének személyéről, neveléséről gondoskodni. Ennek a gondoskodásnak irányát azonban nem a szülő korlátlan akarata és nem a gyermek szeszélye szabja meg, hanem a gyermek objektív érdeke. A gyermek objektív érdeke pedig az, hogy kellő testi és szellemi fejlettséget elérve, az életben helyét megállja és képességeinek megfelelően érvényesüljön. Az egyén élete, munkája, érvényesülése azonban nem szeparált folyamat, az a társadalomban perdül le. Az egyén csak mint a társadalom tagja élhet, dolgozhat, érvényesülhet, életének, érvényesülésének föltételeit és módját tehát nem a maga külön és ennélgyáva tévesen elkép-

zelt »érdeke«, hanem a társadalom érdeke, a társadalmi összeműködés érdeke határozza meg. A társadalmi összeműködésben is szinte biológiai szükség-szerűséggel érvényesül a gazdaságossági főelvben kifejezett az a célszerű-ségi tendencia, hogy minél kisebb áldozattal, minél jobban kielégíthetők legyenek a társadalom szükségletei. A társadalomnak tehát az az érdeke, hogy a társadalmi munka minél zavartalanabban és minél produktívebben folyjék. Evégből arra van szüksége, hogy a társadalmi munka számára ele-gendő egészséges, edzett, erkölcsös és képzett munkaerő fölött rendelkez-hessék. A társadalmi munka hadserege számára is a fiatalok közül soroz-nak, ilyenformán a társadalomnak érdeke az, hogy minél több egészséges gyermek születése biztosíttassék, hogy a megszületett gyermekek egészsé-gesen életben maradjanak, megedződjenek, tehetségük akadálytalanul kifej-lődjék és a társadalmi erkölcs szintjére emelkedjenek. A gyermekek sze-mélyéről való helyes gondoskodás, a gyermekek jó nevelése tehát nem egyéni, hanem egyúttal társadalmi érdek s az a gondoskodás, az a nevelés, amit a szülő teljesít gyermeke számára, mint a társadalom tagja számára, tulajdonképpen társadalmi funkció. (V. ö. Meszlényi A.: »A svájci polg. törvénykönyvről. Bp. 1909. 105. l.«) A szülői jogban foglalt feladat ebben a megvilágításban nem »természetadta jog« — mint a II. szöveg indokolása mondja —, hanem társadalmi kötelesség s azt hiszem, ez az őszinte meg-világítás. A szülő »természetadta joga« céltalan fikció, mert ez a »jog«, amint azt önkényesen társadalomellenesen gyakorolja a szülő, visszaélés-sé válik és azonnal meg kell szüntetni. A szülő a társadalom bizalmának le-téteményese, megbizottja s amint a megbízást nem a megbízó intenciói sze-rint teljesíti, a bizalmat, a megbízást megvonja tőle.

Ez a fölfogás nem olyan túlzó, mint amilyennek első pillanatra lát-szik és főképp nem új. Lényege benne van a II. szöveg indokolásában (117. l.) imigyen: »... a kiskorú gyermek anyagi érdekei képviselőre a szülő a törvény alapján nyer — méltán tisztnek nevezhető — megbízást, amely nagyjában a gyám tiszttel megegyező. A törvény alapján nyert megbízás az állam megbízása, az öntudatosan szervezett társadalom megbízása. Ha a javaslat az anyagi érdekek védelmére helyesnek és a »természetadta jog«-gal összeférőnek tartja ezt a szociális konstrukciót, akkor a személyi érdekek védelmére miért nem hajlandó elfogadni? Ha az anyagi érdekeket akár az egyéni, akár a társadalmi értékelés mérlegére téve összehasonlítjuk a személyi érdekekkel, az összehason-lítás az anyagi érdekek hátrányára fog kiütni. A személyi érdekek, az egészség, testi épség, szellemi képesség védelme, nemcsak az egyénre, hanem a társadalomra, az államra is nagy jelentőségűek. Ezt a régi és csöndes igazságot a háború fölüjírtotta és dörgő hangon hirdeti. A háborút ugyan az államjogi s a nemzetközi jogi tankönyvek tárgyalják, de a magán-jog is tanulhat belőle.

A Bsz. egyes rendelkezései.

Áttérve a Bsz. egyes §-ainak vizsgálatára, gyermekvédelmi szempont-ból örömmel állapítható meg, hogy a mai jog egyoldalú és érdes atyai ha-talma szülői joggá szelidül és bővül. A Bsz. az anyát is fölruházza szülői joggal, bár sajnos, nem az atyával egyenlő mértékben, mert a 167. §. ki-mondja, hogyha a házassági életközösség fennáll, véleménykülönbség ese-tében az atyáé a döntő szó. S csak ha megszakadt az életközösség, akkor emelheti föl szavát az anya gyermeke érdekében s viheti a gyámhatóság elé a dolgot. Az anya jogának ez a helytelen bifurkációja valószínűleg az alanyi jogi fölfogásban gyökerezik, amely a kérdésnek az anyai »jogosítvány« ol-dalát nézi. Én az anyának a szülői jogba való bevonását csak közvetetten tekintem a nő egyenjogúsítása egyik étappejének és elsősorban a gyermek érdekében való intézkedést látom benne. A gyermek érdeke az, hogy gon-

dozásába, nevelésébe az anya is nagyobb súlyal szóljon bele, ne csak eszébe legyen az atya akaratának, hanem az atya egyoldalú s gyakran a tudatlanság vagy érzék hiánya miatt káros irányítását az anya sokszor értékes nézőpontjaival kötelességszerűleg és kikényszerítőleg befolyásolja. A speciális női ismereteken kívül gondoljunk csak arra, hogy általában az anya az, aki mindkét nembeli gyermekeivel hasonlíthatatlanul többet van együtt, mint az atya; testi-lelki diszpozícióikat játék, evés, alvás, tanulás közben az atyánál alaposabban megfigyelheti, ítéleteit számtalan és megbízhatóbb indukcióra alapíthatja, mert rendszerint több időt tölt gyermekével, mint a munkából későn hazajáró atya s így gyermeke is közvetlenebb, őszintébb vele szemben, mint az atyával.

A 163. §. szerint a szülő határoz afelől, hogy gyermeke hol tartózkodjék. Követelheti a gyermek kiadását attól, aki visszatartja anélkül, hogy erre joga volna. Talán ebben a §-ban van legvaskosabban megtestesítve, mondhatni dologiasítva a szülői »jog« és korlátatlanságánál fogva a legtöbb veszélyt rejtő magában a gyermekre nézve. Az a korlát ugyanis, amelyet a 165. §. állít a szülői önkény elébe, csak a 14 éven felüli gyermeket s azokat is csak a pályaválasztás vagy önálló kereset szempontjából védi. Megtörténhetik az, hogy a gyermek valóban »jogtalanul« vagyis a szülő köteles gondosságának elmulasztása nélkül kerül el a szülői háztól, idegen, megbízhatatlan emberek kezébe. Ilyenkor módot kell adni arra, hogy a szülő haladéktalanul visszakaphassa gyermekét, mert ez a gyermek érdeke. De nagyon gyakran azért van a gyermek másutt, rokonoknál, idegen jótevőknél vagy intézetekben gondozásában, mert a szülő nem törődött vele, tartási, nevelési kötelességét elhanyagolta vagy azt terhesnek találván, szívesen bújt ki alóla, úgy, hogy gyermekét mások nyakába varrta. S akkor jelentkezik érte a szülő, amikor már nagyocská a gyermek, nincs vele baj, sőt dolgozhat, kereshet a szülő kényelmére. Olyan szülő is akad, aki a munkásnő-otthonban vagy egyéb intézetben szépen felserdült és a zülléstől megóvott leányát azért követeli szülői jogán, hogy áruba bocsáthassa. A gyámhatósági gyakorlat eseteiből hatalmas bokrétát lehetne kötni a szülői hatalomnak ebből a rosszillatú virágaiból. Ezeket gyökeresen kell kitépni, a melegágyukat kell kidobni. Ilyen esetekben, különösen ha a gyermek gyermekvédelmi közintézetben van — ahová mindenesetre a szülő hozzájárulása vagy hanyagsága folytán került — előbb gyámhatóságilag vizsgálni kell azt, hogy mi volt az oka a gyermek intézeti vagy egyéb elhelyezésének s ezután kifejezetten a gyermek érdekében van-e az, hogy a szülő gondozásába visszakerüljön. (V. ö. Medgyes Simon: Szülők és gyermekek. M. Jog. Ért. Bp. 1915., 9. l.)

Helyes az, hogy a Bsz., szemben a II. szöveggel, kimondta azt, hogy a házi fegyelmet nem szabad, különösen a gyermek egészségére, erkölcsi vagy testi fejlődésére ártalmas módon gyakorolni. (164. §.)

Kétségtelen, hogy a pályaválasztás kérdése egyike a legfontosabbaknak, mind a gyermek érdekében, mind általános szociális nézőpontból. Az helyes, hogy a Bsz. 165. §-a szerint a 14 éven felüli gyermek kérelmére a gyámhatóság fontos okból megengedheti, hogy más életpályára lépessen, mint amelyet részére a szülő választott, de ez aligha elégséges. Szinte közhely már egyes pályák túlszűfolttsága s az aránytalan eloszlás a pályákon. Ebben az általános társadalmi és gazdasági okokon kívül sokszor a szülők nemtörődőmsége, tudatlansága vagy rögeszméje, előítélete is belejátszik.

Módot kellene valamiképp adni arra, hogy a szülők és gyermekek ezt a fontos kérdést, ne csak az összezőrdülés alapján, hanem általában a tanácskérés formájában, minél gyakrabban a gyámhatóság elé vigyék. Tulajdonképpen kívánatos lenne ezt kötelezővé tenni, de kissé idegenkedem az olyan javaslatoktól, amelyeknek megvalósítása legalább is belátható időn belül nem remélhető. Egy ilyen rendelkezés a gyámhatósági szervezetnek

olyan rendkívüli megerősítést tenné szükségessé, amiről hiába ábrándozunk. Hisz még a régi föladataihoz sincsenek meg a megfelelő eszközei és szervezeti garanciái.

A Bsz. 166. §-a szerint a szülői házban eltartott vagy nevelt gyermek köteles erejéhez és életsorsához képest a szülő háztartásában és gazdaságában közremunkálkodni. A rendelkezés általános szociálpolitikai szempontból jelentős, mert a serdült gyermekek munkaerejét kötelezőleg kapcsolja be a családba. De gyermekvédelmi vonatkozásában is helyeselhető, mert célja a fiatal munkaerőknek munkára nevelése, az otthon henyélők gazdaságellenes tömegének csökkentése. Fontos azonban az, hogy ez a rendelkezés célján túl ne érvényesülhessen. A szülő ne zsákmányolhassa ki gyermekének zsenge munkaerejét; az iskolába járó gyermeket ne vonhassa el könyveitől, a házi vagy gazdasági munka számára.

A szülői jognak túlságosan a »jog« szempontjából való fölfogása nyilatkozik meg a Bsz. 171. §-ában. Eszerint ugyanis: »az a szülő, aki kiskorú vagy fogyatékos elmetehetség, tékozlás vagy iszákosság miatt gyámság alá van helyezve, vagy akinek a gyámhatóság a 322. §. szerint minden ügyének ellátására gondnokot rendelt, a szülői jogot csak a másik szülővel, ilyennek hiányában pedig, vagy, ha a másik szülőnek szülői joga nincs vagy szünetel, a gyermek gyámjával egyetértően gyakorolhatja. Véleménykülönbség esetén a másik szülőé a döntő szó, ha az a gyermek képviselőjére jogosult atya; különben a gyámhatóság dönt«.

A gyermek nevelése és gondozása egész embert kíván s a normális szellemi képességű és gazdasági értékű emberre is nagy és felelőséges föladatait hárít. A Bsz. takarékoskodik a szülői »jog« korlátozásával s nem veszi észre, hogy ezáltal mennyire kockáztatja a gyermek érdekét. Az a szülő, aki a fenti §-ban körülírt s rendszerint már hatóságilag fölismerett defektusban szenved, ne avatkozhassék be a gyermek dolgába és ne zavarja, ne terrorizálja, ne demoralizálja a másik szülőt súlyos kötelességének gyakorlásában. Az ilyen »hibás« embert eltiltja a Bsz. a gyermek vagyonkezelésétől, ott szava sem lehet, de a gyermek egészségét, erkölcsét, józan gondolkodását nem félti attól, hogy az iszákos, gyöngelméjű, tékozló ember is joggal ránthat a nevelés gyeplőjén. Ilyen túlzásokba ragad a »természetadta jog« babonás tisztelete.

»A szülőnek gyermekével érintkeznie akkor is joga van, ha szülői joga nincs vagy szünetel«. Így mondja a Bsz. (179. §.) »A gyermeknek érdekében állhat, hogy akkor is érintkezhesék vele szülője, ha annak szülői joga nincs vagy szünetel.« Így szeretném, ha mondaná a törvény. Ha csak a gyermek érdeke — esetenként jól mérlegelt érdeke — vétót nem emel és mód van rá, lehetővé kell tenni azt, hogy a gyermek szülőjét megismerhesse, megszerethesse, vigyázni kell, hogy oktalanul el ne üssük a gyermeket a szülői szeretet s a szülő iránt való szeretet nagyszerű érzésétől, mert nincs szurrogátumunk arra, hogy ennek az érzésnek egyéni morális és társadalometikai értékét pótolhassuk.

A gyámhatósági védelem szociális funkció.

A társadalmi küzdelemben az egyéni létföntartás kíméletlen és egyenlőtlen versenyét a fajföntartás szociális, célszerűségi tendenciája enyhíti. A fajföntartásnak, a társadalom önföntartásának ugyancsak élettani alapokon nyugvó tendenciája vezet annak a belátásához, hogy a gyermek fizikai és értelmi gyöngeségénél fogva, hosszabb ideig ápolásra, védelemre, gyámolításra szorul. Ezen a nyomon jutunk el a gyámhatósági funkció ősi formájának: az első közületi gyámolításnak a jogbölcséleti alapjához. A testileg értelmileg, gazdaságilag gyöngébbek védelme, mint társadalmi föladat, mint a társadalmi lét egyik biztosító posztulátuma a legkisebb társadalmakban

is — bár az ismereteknek megfelelően primitív formában — jelentkezett. A társadalmaknak egyre öntudatosabb és széleskörűbb szervezkedése következtében a gyöngék primitív társadalmi gyámolítása lassankint állami védelemmé, gyámhatósági funkcióvá izmosodott.

Gyámhatósági beavatkozás és felügyelet.

A gyámhatósági védelem tehát természeténél fogva szociális funkció, kifejezetten gyermekvédelmi célú intézmény. Ebből a látószögből szemlélve a kérdést, a gyámhatósági tevékenység két főirányának: a beavatkozásnak és felügyeletnek a szempontjait nem választanám el olyan mereven, amint azt az uralkodó magánjogi fölfogás szokta. A hatósági beavatkozás a represszív, a felügyelet pedig a preventív védelem módja, de mindkettőnek közös, egységes forrása: a szociális, az állami védelem biztosítása a fizikailag, értelmileg, gazdaságilag gyöngébbek részére, szemben a társadalommal általában és szükség esetén magával a gondviselővel (szülővel, gyámmal, gondnokkal) szemben.

A tételes magánjogokban s a Bsz. szerint is, a gyám gyámhatósági fölügyelet alatt áll, a szülő azonban nem; az ő kötelességellenes magatartását — amennyiben ez a gyámhatóságnak nem felügyelet útján, hanem egyébként tudomására jut — beavatkozással kell megakadályozni. Ezt a disztinkciót, amely a szülőt kiveszi a gyámhatósági fölügyelet alól, csak gyakorlati szempontból helyeslem. Az a fölfogás ugyanis, amely a szülői kötelességet nem természeti jognak, hanem társadalmi funkciónak minősíti, a szülő szerepét a gyáméhoz, az állam megbízottjaihoz közelebb hozza és elvileg nem zárja ki a megbízónak, az államnak a fölügyeletét. De gyakorlatilag sem olyan túlságos az ellentét a beavatkozás és a fölügyelet között. Vegyük ugyanis figyelembe azt, hogy a hatósági beavatkozás nemcsak kérelemre, hanem hivatalból is történhetik, sőt elvileg hivatalból kellene történnie; a kötelességellenes magatartásnak hivatalból való észlelése, megfigyelése pedig nagyon közel jár a fölügyelethez.

A gyámhatósági tevékenység természeténél fogva gyermekvédelmi funkció. A gyámhatósági beavatkozás és fölügyelet statuálása tehát már gyermekvédelmet jelent. Ennek következtében az, amit a törvényhozások ebben az irányban csináltak, nem volt rossz, nem lehetett rossz, legföljebb nem volt különösen jó és kevés volt. (Most nem beszélek arról, hogy a gyakorlatban az a kevés sem érvényesült, ami a törvényekben benne volt.) A törvények, a társadalmi erőviszonyok hatása alatt keletkezvén, a gyámhatósági védelem intenzitását inkább a vagyoni érdekek számára hangsúlyozták, ebben az irányban jóval részletesebb szabályozást adtak s ami a legfontosabb, ennek az érvényesülését megfelelő szankcióval biztosították is.

Kívánatos tehát, hogy a gyámhatósági védelemnek kezdettől fogva hamis és billent mérlegét végre hitelesítve egyensúlyba hozza a törvényhozás. A magánjogi kodexnek a dolga ebben az irányban csak annyi, hogy a csecsemők és gyermekek személyi érdekeinek a legmesszebbmenő pozitív védelmet s annak szigorú ellenőrzését hatósági feladatnak jelentse ki és néhány nagyvonalú rendelkezéssel biztosítsa azt, hogy a személyi érdekvédelmet teljesítő hatósági fölügyelet és beavatkozás minél könnyebben, a gyakorlat változó s fejlődő igényeihez simulóbban érvényesülhessen.

A Bsz. egyes rendelkezései.

A Bsz.-nek idevágó részeiben jelenlegi jogunkkal szemben, haladást és a gyakorlat számára sok értékes rendelkezést találunk. Itt sem foglalkozhatom minden egyes rendelkezéssel, de a fontosabbakra mégis szeretnék rámutatni.

A 288. §. határozott és pozitív irányt szab a gyámhatósági felügyeletnek, amikor kimondja, hogy a gyámhatóság felügyel arra, hogy a gyám tisztében kötelességszerűen eljárjon és a szükséghez képest megfelelő meghagyással gondoskodik a gyámolt érdekének megóvásáról. De a szabadságvesztésre át nem változtatható kis pénzbírság bizony igen gyöngeszankció. Ezt mindenki megítélheti, aki a közigazgatási végrehajtást ismeri.

A 289. §. igen értékes. Ez a rendelkezés a magánjogi képviselő formális és rendszerint késedelmes biztosításától eltekint, ha a gyámolt érdeke veszélyeztetve van s ilyenkor a gyámhatóság maga teszi meg a kiskorú érdekében szükséges intézkedéseket. Bár jobb lenne ezt is parancsba adni így: »a gyámhatóság köteles, stb.«

A 290. és 291. §§ ok rendelkezése a felügyelet intenzitása és a gyors intézkedés érdekében van.

A 292. §. az 1877 : XX. t.-c. 138. §-ához hasonlóan előírja, hogy a gyámhatóság a 14 évet betöltött gyámoltat lehetőleg hallgassa meg, mielőtt a személyét érintő fontosabb ügyben határozna. Nem szorul bizonyításra, hogy mennyire célszerű és a kiskorú érdekében álló a szóbeliségnek és a közvetlenségnek ilyen irányú biztosítása. A »lehetőleg« szó helyesen enyhíti az imperatívust, tekintettel azokra az esetekre, amelyekben a kiskorú meghallgatása az intézkedés sikerét veszélyeztetné. De viszont avégből, hogy a kivételt a gyakorlat ne növecsse rendszerre, hangsúlyozni kellene azt, hogy a kiskorú személyes meghallgatását a gyámhatóság csak a kiskorú veszélyeztetett érdekében mellőzheti.

Mind gyermekvédelmi, mind általános szociálpolitikai nézőpontból nagy jelentőségű a Bsz. 260. §-a, amely szerint a gyám csak gyámhatósági jóváhagyással köthet olyan tanoncszerződést vagy egyéb szolgálati szerződést, amely a gyámoltat egy évnél hosszabb időre kötelezné. A kiskorúak testi és erkölcsi fejlődése érdekében munkaerejüknek védelme, munkaviszonyaiknak intenzív gyámhatósági felügyelet alá vonása elsőrendű szociálpolitikai követelés. A Bsz. fenti rendelkezése tehát szükséges, de ami hiányossága van, az megint visszavezethető arra, hogy a gyermekekre vonatkozó intézkedéseiben nem kizárólag a gyermekvédelem, hanem egyúttal a hatalmi színezetű szülői jog és részben annak a mintájára konstruált gyámi jog szempontjai irányították. A szülői jog alatt álló gyermekek nagy tömege számára ugyanis a Bsz. nem biztosítja a személyi védelemnek ezt a fontos eszközét. Ebben az irányban ki kell egészíteni a javaslatot. És javításra szorul a 260. §-nak az a naivnak mondható rendelkezése is, amely csak az egy évnél hosszabb időre szóló szerződéseket méltatja gyámhatósági revízióra. Mintha bizony egy évnél rövidebb idő alatt nem lehetne kizsákmányolni a kiskorú munkaerejét és mintha nem lehetne ezt a rendelkezést kijátszani azzal, hogy a szerződéseket csak egy évre kötik s aztán mindig egy évre meghosszabbítják.

A szülői jog gyakorlásába való beavatkozásnak legfontosabb eszközeit a Bsz. 174. §-a adja a gyámhatóság kezébe. A gyámsági törvény az atyai hatalom megszüntetésével csak egyetlen nehéz kést nyújtott az operáló hatóságnak. A Bsz. igen helyesen a gyakorlat — ha szabad így mondani — a modern gyámhatósági technika igényeinek megfelelően, a 174. §. kazettájában többféle műszert tesz az asztalra. Remélhetőleg így majd a műtétek is gyorsabbak és jobbak lesznek.

Itt kell megemlítenem a Bsz. 173. §-ának sokat vitatott rendelkezését, amely szerint, ha az anya külföldihez megy férjhez s emiatt lakóhelye külföldön van, a szülői jogot a gyámhatóság tőle elvonhatja. Én ezt a §-t a hatósági beavatkozás szempontjából ítélem meg. Nem tartozom ugyanis azok közé, akik a szülői jogot személyi jogosítványnak fogják föl s a fenti rendelkezésben a személyes szabadság megsértését látják. Azok

számára pedig, akik a női (anyai) jog egyoldalú megsértése miatt panaszkodnak, csak az a sovány vigasztalásom van, hogy helyes lenne a rendelkezést a férfi szülőre is kiterjeszteni. A külföldön tartózkodó szülő ellenőrzése sokszor leküzdhetetlen nehézségekbe ütközik. Meg kell ennek folytán a módját adni annak, hogy a gyámhatóság szükség esetén elvonhassa a külföldön lakó szülőtől a szülői jogot. A rendelkezést különösen indokoltá teszi az a körülmény, hogy a magyar közigazgatási, köztük tehát a gyámhatósági határozatoknak külföldön való végrehajthatóságát nemzetközi szerződések nem biztosítják s így a külföldön tartózkodó szülő teljesen kikerülheti a gyámhatóság beavatkozását.

Semmikép sem tartom helyesnek a Bsz. 178. §-át, amely a szülői jog védelme érdekében a gyámhatóságnak bírói ellenőrzés alá vonását fenntartja. A Bsz. itt is elárulja magát. A szülői jog védelmét mégis csak fontosabbnak tartja, mint a gyermek jogának a védelmét. Ezt az utóbbit teljesen rábízta a gyámhatóságra. Pedig a mai gyámhatósági szervezet mellett, amelyben a legfelsőbb intézkedés jogát politikai faktor tartja kezében, a gyermek érdekében is kívánatos lenne a független bírói védelem lehetősége. Ennek azonban sokkal egyenesebb és gazdaságosabb módja van. A gyámhatósági szervezet keretében s a jogorvoslati fórumok reformjával (közigazgatási bíróság) kell biztosítani a bírói eljárás garanciáit. De az se nem kívánatos, se nem célszerű, hogy a gyámhatóságot még egy gyámhatósággal megfejljük s egy közigazgatási ügy számára hat instanciát pazaroljunk.

Azokra az esetekre, amikor a kiskorú gondviselését nem a szülő, hanem a gyám látja el, a hatósági beavatkozásnak a lehetősége, nagyjában a szülői jog korlátozásának mintájára és ugyancsak a gyámhatóság számára biztosított nagyobb latitúddal van szabályozva. (Bsz. 259. és 305. §§.)

A hatósági beavatkozással kapcsolatban rá kell mutatnom még a Bsz.-nek egyik nem jelentéktelen gyermekvédelmi intézkedésére, amelyet a a kötelmi jogi részben a 717. §-ban dugott el. Eszerint a törvényes képviselő vagy a 196. és 289. §-hoz képest a gyámhatóság a kiskorú akarata ellenére is bármikor felbonthatja a szerződést, ha teljesítése a kiskorú egészségét, testi épségét, munkaerejét, erkölcsiségét vagy jóhírnevét veszélyezteti.

Gyámsági szervezet.

A gyámhatóság gyermekvédelmi tevékenységének hatályossága jórészt attól is függ, hogy magának a gyámságnak a jogviszonyai miképen vannak megállapítva, hogy minő gyámok, minő megbízottak állnak a gyámhatóság rendelkezésére és segítségére. A gyámság jó szervezése a gyámhatósági beavatkozás prevenciója. A Bsz. ebben az irányban a mai joggal szemben, két kedvező újítást statuál. Az egyik a hivatásos gyámság, a másik a nőknek feljogosítása a gyámi tisztt viselésére. A hivatásos gyámság gyermekvédelmi fontosságára már fentebb iparkodtam rámutatni. A nőknek a gyámságra való különös alkalmassága kétségtelen. Gyermekvédelmünk ma is nehezen nélkülözi azt a munkát, amelyet a lelkiismeretes és jó érzékű nőgyámok teljesítenének.

Az egyéni gyámságnak egyéb szabályai között azonban, bár kendőzve, megvannak azok a szépséghibák, amelyek a szülői jog arculatján markánsan kiütözköznek. A Bsz. a gyámi tisztséget is mint jogot és kötelességet konstruálja (253. §.) és ennek következtetésében kimondja azt, hogy a gyámnak a gyámolt személyére vonatkozó jogai és kötelességei tekintetében, amennyiben a törvény mást nem rendel, a szülői jog szabályait kell alkalmazni. (255. §.)

A gyámjelöléskor, a társadalmi funkció teljesítéséhez szükséges egyén megbízásakor a kiválasztás szempontja kizárólag az alkalmasság, a

gyermek érdeke lehet. A Bsz. mégis a hagyományos konstrukció megtartásával a rokonságnak jogigényt biztosít a gyámságra. Bár a rokonok közt is lehetnek igen alkalmas gyámok, ez a rokoni minőségük, a tapasztalatok alapján, nem jogosít föl bennünket praesumptio iuris-ra. A gyámi tisztnek jellegével nem fér össze annak igénylése. Ez fölösleges akadályokra ad okot. A gyámhatóság elsősorban úgyis a rokonság közt néz szét s ha talál köztük alkalmasat, úgyis kirendeli gyámúl. Arra azonban semmi szükség nincs, hogy a »számot tartók« a hatalom atavisztikus göggjével lássák el azt a tisztet, amelynek viselésében csak a társadalmi szolgálat és kötelesség felelősséges öntudatának van helye.

A Bsz. 284. §-a kimondja, hogy a gyám és az ellenőrző gyám felelős a gyámoltnak azért a kárért, amelyet tisztevel járó kötelességének megszegésével neki vétkeesen okozott. A gyám kártérítési kötelessége a legerősebb biztosítéka annak, hogy kötelességét teljesíti.

A fenti szabályozás nem kielégítő; a vétkesség bizonyítása nehéz, különösen a nem vagyoni érdekek megsértése esetén. Gyermekvédelmi szempontból azonban éppen ez a fontos. Az egyéni gyámoknak indolenciája, mulasztása (gondatlansága) nemcsak szokássá, hanem a büntetlenség folytán szokásjoggá vált. Ezt kemény törvénnyel kell lerontani. Nem szabad a felelősségrevonást a nagykorúságát elért gyámoltra bizni. A gyámhatóságnak, amikor a gyámot kötelességellenes eljárása miatt fölmenti (305. §.), hivatalból kellene ezt a kérdést is vizsgálat tárgyává tenni. Ez hatásos gyermekvédelmi gesztus lenne.

*

Nem tudom, sikerült-e beigazolni, hogy a Bsz. gyermekvédelmi intézkedései hiányosak. A bizottsági jelentés hivatalos kiadványában az idevágó kevés számú §-t olvasva, mindig úgy éreztem, mintha Shakespeare korabeli komor színpadon szemlélnék egy könyvdrámát. Az egyes alakok sokszor mereven kiéleződve érvényesülnek a kopár deszkákon. Nincsen háttér, díszletek, elevenség, csak néha jelzi egy-egy szerény tábla, hogy itt az életet játsszák. Ez a hiányérzet a reakció erejével váltotta ki belőlem azt az iparkodást, hogy magam toljam a színpadra a társadalmi élet mozgalmas háttérét, felhős égboltját, eleven kulisszáit, hogy a napsugarak szuffitáival reális világításba helyezzem az individuális jog hideg fénye mellett játszódó cselekményt. Így talán az iparkodás hevében megesett, hogy a vékony cselekmény mögé túlsok háttér, rendezői rekvizitum került. De az volt a szándékom, hogy az igazságosabb ítélet kedvéért tágabb perspektívát, nagyobb relativitást adjak a témának. Emiatt van, hogy a tanulmány egyik-másik passzusa méltán közhelynek tetszhetik a szociálpolitika szakemberei előtt. Vannak azonban elvek és nézőpontok, amelyeket nem lehet elégszer hangsúlyozni, hogy igazán átmenjenek a köztudatba és érvényesüljenek. A hivatalos jog és a szociálpolitika még egy kissé idegenek egymástól s ezért a barátkozást az általános témákon kell próbálgatni.

Külön gyermekvédelmi törvény.

A magyar polgári törvénykönyv hatalmas drámája még korántsem készült el. A Bsz. ennek a nagy műnek a harmadik nyilvános próbája. A további igazítások csöndben ma is folynak. A várva-várt premiért azonban a háború nemzetközi gyásza miatt bizonytalan időre elhalasztották. De félő, hogy mire az egész mű az élet színpadára kerül, a pusztító gyász nagyon megtizedeli a közönséget s a szereplőket. A nagy tetralógiából ki kell venni a tendenciózus részeket és megjavítva még néhány műsoron levő darabból hamarosan össze kell állítani egy iránydramolettet, — egy gyermekvédelmi törvényt.

A külön gyermekvédelmi törvény gondolata már régebben fel

nálunk. Kiváló magánjogászaink egyike, Szladits Károly is szükségesnek tartja annak megalkotását. (L. M. Jog. Ért. 1908. 284. sz. 12. l.) En is azoknak a sorába állok, akik a külön gyermekvédelmi törvénynek még a háború folyamán való megalkotását kívánják. A külön gyermekvédelmi törvényvel szemben ugyan aggodalom merült fel, mert különböző törvények keretébe tartozó anyagot vonna szabályozása körébe. Ez a jogtechnikai és dogmatikai nehézségekre alapított aggodalom kétségkívül helytálló, de talán nem olyan mértékben jogosult, hogy egy üdvös törvény alkotását meg-
híusítsa.

Mindenesetre föl kellene venni ebbe a külön törvénybe a fönt ismertett rendelkezéseknek nagy részét, különösen pedig a Bsz. 226—227. §§-ait és a hivatásos gyámságnak, legalább a házasságon kívül született gyermekekre vonatkozólag, kötelező életbeléptetését. A csecsemőhalandóság ellen folytatott küzdelemnek halaszthatatlan követeléseí vannak magánjogi téren is. Nem kétlem, hogy a Stefánia-szövetség, amely a modern, intenzív csecsemővédelem zászlóját kibontotta és effektív sikerrel tartja kezében, — tekintélyével ezt a jogi küzdelmet is győzelemre viszi.

A külön gyermekvédelmi törvény ne törekedjék a kódex teljességére. A már kialakult fontos követeléseket elégítse ki; keveset markoljon, de jól. Az kétségtelen, hogy heterogén anyagánál fogva némi jogtechnikai tökéletlenségben fog szenvedni, de lesz két nagy szépsége, amely a hiányt felejtetni fogja. Az egyik előnye az lesz a törvénynek, hogy végre »lesz«, a másik meg az, hogy anyagát a gyermekvédelem egységes szempontja fogja szerves egészéé összefoglalni. Valószínű ugyanis, hogy a gyermekvédelem radikális irányzata sokkal kevésbé érvényesülhet a magánjogi kódexben, mint a gyermekvédelemnek szentelt törvényben.

Mindemellett ne feledjük azonban, hogy a gyermekvédelmi törvény egymagában nem jelenti a csecsemőhalandóságnak és a gyermektársadalom egyéb súlyos bajainak gyökeres orvosságát. Az egyoldalú személyi védelmet rendszerint gazdasági hátrányokkal bosszulja meg a mai társadalmi rend. A szeparált gyermekvédelmi intézkedések, — amint ezt a magyar törvényhozásnak és kormányzatnak eddigi gyermekvédelmi célú alkotásai (állami gyermekmenhelyek, büntető novella, a fiatalok bírósága, a hatvan-
ezres rendelet, stb.) tanúsítják — felülről kezdik a védővár építését. A csillogó tetejű tornyok, a múgránit falak homokra épülnek. Mert a bajok lent, mélyen vannak, gazdasági és társadalmi rendünk gyökeres hibáiban. Általános és intenzív szociálpolitika kellene, amely nem vakolólappáttal, hanem csákánynyal, mélyre szaladó ásóval dolgoznék és amely alapján javítaná meg azokat a beteg viszonyokat, amelyek a külön gyermekvédelmet mindedig szükségessé teszik. Ezt a nagy munkát azonban hamarosan nem remélhetjük. Maradjunk meg a szerényebb követelés mellett, de annak teljesítésekor legyünk résen. Mert mégis minél jobb, őszintébb, mélyebbre markoló a gyermekvédelmi törvény, annál könnyebben és szervesebben fog az eljövendő fundamentális szociálpolitika szilárd alapjaira illeszkedni.

.....

Tisztelettel kérjük a »Munkásügyi Szemle« hátralékos előfizetőit, hogy az előfizetési díjat most már mielőbb befizetni sziveskedjenek.

Folyóiratunk híveit arra kérjük, hogy a Munkásügyi Szemlének új olvasókat szerezni s e folyóiratot előfizetésre ajánlani sziveskedjenek.

Mutatványszámokkal srívesen szotgálunk,

A háború és a német munkásbiztosítás.

Írta: **Ed. Gräf** munkástitkár, a frankfurti betegsegélyző pénztár elnöke.

Békeidőben a munkásbiztosítás gyakorlati emberei, ha egy netáni világháborúnak a német munkásbiztosításra, különösen pedig a betegsegélyezésre gyakorlandó hatását tárgyalták, egyetértettek abban, hogy a munkásbiztosítás csődöt fog mondani, csődöt kell mondania, mert a világháború kitörése nyomban az ipari és kereskedelmi forgalom megbénulását, gyárüzemek beszüntetését, stb. vonná maga után s ezáltal elapadnának a fő jövedelmi források. Számbavehető tartalékja egyetlen egy németországi pénztárnak sincs és így a meglevő csekély vagyont csakhamar felemésztenék. Az egészséges férfiak mind bevonulnának és itthon csak az aggok és betegek maradnának, akik a bekövetkezendő munkahiány folytán még inkább csak rá lennének utalva a betegsegélyző pénztárak támogatására. A sok betegnek orvosi kezeléssel való ellátása is nagy nehézségekbe ütköznék, mert hiszen az orvosok legnagyobb része hadi szolgálatot teljesítene. Hasonlóképpen lehetetlen lenne a nagy számú betegeket kórházakban elhelyezni, mert azok javarészt sebesültekkel telnének meg, stb.

A valóság azonban eme súlyos aggályokat szerencsére eloszlatta és a gyakorlat az elméleti következtetéseket halomra döntötte. Ámde egészen új problémák merültek fel, amelyekre békeidőben egyáltalán nem is gondoltunk.

A kormány is nagyon óvatosan járt el. Nyomban a háború kitörése után életbeléptette az 1914. évi augusztus 4-iki szükségtörvényt, amely lehetővé tette a pénztáraknak, hogy a rendkívüli segélyeket azonnal a közgyűlési határozat nélkül beszüntessék és a járulékokat négy és fél százalékra felemeljék. A legtöbb pénztár attól való félelmében, hogy a világháború mindjárt kezdetben éreztetni fogja hatását, élt is ezzel a jogával, amennyiben a segélyezést a törvényes minimumra redukálta és a járulékokat felemelte. És ami békeidőben bizonyára csak hosszas küzdelem után lett volna keresztülvihető, azt most a veszély órájában zúgolódás nélkül fogadták, sőt — mondhatnók — természetesen találták 1914. augusztus 4-től kezdve tehát a biztosítottak a legtöbb pénztárnál csak a törvényben meghatározott legkisebb mértékű segélyezést, nevezetesen orvosi kezelést, gyógyszert, gyógyászati segédeszközöket, a betegség negyedik napjától kezdve a táppénz 50%-át, nemkülönben a temetkezési segélyt és a gyermekágyi segélyt kapták s ezzel szemben több járulékot kellett fizetniök, ami ellen ezúttal a munkaadók sem emeltek óvást. Megszűnt tehát igen sok fontos segély, mint pl. a táppénznek a betegség első napjától és a napibér 60-75 százaléka erejéig való kifizetése a magasabb, valamint a hozzátartozók utáni temetkezési segély, az anyavédelmi segély, stb.; megszűnt továbbá a házi ipart űzőknek az új törvény által 1914. január 1-től kezdve elrendelt, teljesen elhibázottan szervezett kényszerbiztosítása is. Ezáltal megint nagy tömegei a biztosítottaknak, főleg nők, védtelenül maradtak.

A szükségtörvény tehát a pénztárak kiadásait óriási mértékben csökkentette, bevételeit ellenben növelte és így a pénztárakat a veszéllyel szemben fellegyverezte. A veszedelem azonban örvendetesen mindmáig nem következett be. A háború kitörésekor ipari téren nagy fejetlenség uralkodott ugyan, amennyiben sok gyárat bezártak, számos kézműiparosnak be kellett szüntetnie üzemét, mert úgy a mestereket, mint a segédeket fegyverbe szólították, azonban aránylag rövid időn belül és különösen az első győzelmek után lassanként ismét visszatért a bizalom, a termelési viszonyok napról-napra javultak, a rokkant munkásokat, akiket békeidőben alig vettek figyelembe, most mint szükséges munkaerőt keresték és munkába állították. A hadikölcsönök milliárdjai a belföldön forogtak és számos üzem

a megváltozott viszonyokhoz alkalmazkodva, oly hadicikk gyártásához fogott, amelyre békeidőben nem is gondolt. Ilyformán a betegsegélyző pénztárak megint biztos és egyuttal nagyobb bevételekhez jutottak, másrésről pedig az a figyelemreméltó jelenség állott be, hogy a betegek létszáma jelentékenyen megcsappant és oly fokot ért el, amelyet békeidőben még remélni sem lehetett. Az orvosok rendelői üresebbek lettek és így lehetővé vált, hogy az orvosok helyettesítsék egymást, úgy, hogy orvoshiányról alapjában nem lehetett szó. Az embereknek most más gondjaik és más bajaik is voltak, saját magukkal nem igen törődhetek. Az általános feszültség kétségtelenül kihatott azokra a nagy számban levő betegekre is, akik békeidőben orvos nélkül nem tudtak meglenni. Cikkiró több pénztár kívánságára még a háború kitörése előtt a pénztárak hivatalos lapjában, az »Ortskrankenkasse«-ban közölt egy havi statisztikai kimutatást 33 nagy, közép és egészen kis németbirodalmi pénztár tagforgalmáról és beteglétszámáról. E kimutatás főbb adatai a háború kitörése utáni adatokkal egybevetve az alábbi tanulságos képet nyújtják:

	1914. VII. 1-én	1914. IX. 1-én	1915. X. 1-én
a 33 pénztár taglétszáma	2,122.088	1,578.142	1,760.535
Betegállomány százalékokban	3'24	3'15	2'45

Mint ez adatokból látjuk, a 33 pénztár tagjainak száma a háború első hónapjában 545.946-tal csökkent. A beteglétszám, ahelyett, hogy, mint várható volt, emelkedett volna, szintén csökkent. A katonai behívások állandó és erős fokozódása dacára a tagok létszáma 1915. október 1-ig 182.393 taggal emelkedett, a beteglétszám ellenben 2'45°-ra csökkent.

Egyes pénztáraknál e jelenség még sokkal szembeszökőbb volt. Így a Németbirodalom legnagyobb helyi pénztáránál, a berlininél, 1914. július 1-én a taglétszám 495.377, a beteglétszám 6'63° volt, 1914. szeptember 1-én 335.152 és 4'14°; 1915. október 1-én pedig 409.523 és 2'68°. A tagok létszámának emelkedése kétségtelenül a rokkant munkások igénybevitelére és a nők szélesebb körű foglalkoztatására vezethető vissza. Női munkát látunk mindenfelé olyan iparágakban is, ahol békeidőben női munkatérőt talán sohase alkalmaztak volna. Oly pénztárak, amelyeknél eddig a tagoknak csak 30°-a volt nő, most 60—70° női tagot mutatnak ki és ez az arányszám az újabb behívások révén még emelkedni fog. Ennek az átalakulásnak a következményei ma még beláthatatlanok, azonban a nép egészségét kétségtelenül nagy csapások fogják érni s a pénztárakra a háború után még nagy terheket fog róni.

Anyagi tekintetben a pénztárak helyzete a háború dacára fényes. A sükségtörvény folytán csökkentek a kiadásai, a bevételeik ellenben emelkedtek és mindaddig, míg a háborús ipar a női munkát jól megfizeti, a bevételek egyenletességére is számíthatnak. De mindezeket az adatokat a megbetegedések kedvező számaránya teljesen elhomályosítja, mert ennek a körülménynek nemcsak a táppénzek, hanem az összes pénztári kiadások tekintetében nagy fontosságuk van. Az »orvosi fizetések« tételénél is fontos szerepe van a betegek kedvező számarányának, mert az orvosok az új szerződések értelmében az úgynevezett fizetésátalány mellett is jelentékeny fejenkénti külön díjazásban részesülnek. A kedvező beteglétszám miatt a gyógyszerészek is keseregnek, mert kevesebb gyógyszert adnak el. A legtöbb pénztár 1915. évi jelentéseiből ki fog tűnni, hogy a háborús évben a gyógyszerköltések csökkentek és oly alacsony fokot értek el, amelynek megtartása a békeidőben is kívánatos volna. A kedvező beteglétszám folytán a kórházak nehéz kérdése is könnyebben volt megoldható. Jóllehet sok városban már békeidőben kellett az ágyak számát szaporítani és dacára, hogy a kórházhiány újra meg újra fellépett, úgyannyira, hogy súlyos betegeket, különösen télen, gyakran lehetetlen volt elhelyezni, cso-

dálatosképen ezen a bajon is segített a háború. A legtöbb kórház sebesült katonákkal van tele és mégis el lehetett helyezni a súlyosabb betegeket. Nyilván hiányzanak a kórházakból azok a betegek, akiket békeidőben mint »anyagot« ott tartottak, akik azonban elfoglalták a súlyos betegek helyét. Hiszen pótolják őket a — katonák. Egyébként azonban a közegészségügyi viszonyok is általában nagyon kedvezők és az összes korábbi háborúk alatt fellépett járványok szerencsére ezúttal nem öltöttek nagyobb mérvet. Így aztán a súlyos betegeken kívül a baleseti sérültek is mind elhelyezhetők voltak, bár ezek száma az ipar fellendülése és a női munka igénybevétele folytán természetesen emelkedett. Elősegítette a kórházi ápolás lehetőségét a nagyszámú és súlyos balesetekkel járó építkezési ipar teljes pangása is. Némelyik pénztár csak beteg-otthonokat létesített, így a Majna melletti frankfurti pénztár az 1914. január hó 1. óta biztosításra köteles 25.000 magánháztartásbeli cseléd részére, akiknek a törvény értelmében minden esetben kórházi ápolási igényjogosultságuk van. Magánosokkal, ápolónőkkel, stb. szerződéseket kötöttek és a könnyebb betegeket ezeknél helyezték el.

Amde minél több munkás — különösen pedig női munkás — nyert a háború alatt alkalmazást a háziiparban, annál érezhetőbbé vált ezen munkásosztály biztosítási kötelezettségének megszüntetése. Az otthon dolgozó nők ezreit a szükségtörvény megfosztotta a betegség esetére való védelemtől. A hatóságok e téren is segítőleg működtek közre, amennyiben szabályrendeletek útján lehetővé tették a kényszerbiztosítás újból való életbeléptetését. Ilyképen a helyi viszonyok és érdekek inkább jutottak érvényre, ami sokkal jobb állapotokat is teremtett, mint korábban a törvények, úgyannymira, hogy a korábbi állapotokhoz való visszatérés immár aligha lesz lehetséges.

Ujabb problémák elé állította a pénztárakat a háború kitörése után az a körülmény is, hogy a sok hadbavonult tovább biztosítása csakhamar érezhetővé vált. Sajnos, ebben a fontos kérdésben a hatóságok nagy része kezdetben nem igen állott feladata magaslatán és csak a pénztári önkormányzatok erélyének köszönhető, hogy nagyobb károk nem állottak elő. A törvény értelmében minden biztosítottak — amennyiben legalább 6 hétig a pénztár tagja volt, stb. jogában áll magát tovább biztosítani, ha szolgálati viszonya megszűnik. Sőt alacsonyabb napibérosztályba is átléphet, ha nem tudja fizetni a magasabb járulékot, amelyet, tekintve, hogy a munkaadói hozzájárulás elesik, most már egyedül kell viselnie. A háború első heteinek izgalmaiban a legtöbb hadbavonult megfélemedezett a tovább biztosításról. Ezért a pénztárak hirdetemények útján felhívták a hadbavonultak feleségeinek figyelmét a tovább biztosításra, avégből, hogy megsebesülése esetén a táppénztől, elhalálozása esetén pedig a temetkezési segélytől ne essenek el. Nagy fontossága volt a tovább biztosításnak a munkáscsaládokra nézve, különösen városokban, mint pl. a Majna melletti Frankfurtban, amelynek helyi pénztára a szükségtörvény dacára fentartotta a családi és az anyavédelmi segélyt. Némely városban a tovább biztosítást igen célszerűen akként szervezték, hogy a hadbavonultak feleségei a sok fölösleges formalitástól meg legyenek kímélve és a biztosítottak érdekei minden esetben meg legyenek védve. Így Leipzigban a városi tanács maga biztosította tovább a női hadbavonultakat, a Majna melletti Frankfurtban pedig ezt a feladatot a magán-hadsegélyezés oldotta meg, amely a teljes járulékot is fizeti a hadbavonult nevének első jelentkezése alkalmával, azok kikérdezése útján a bejelentőlapot kitölti és a betegsegélyző pénztárhoz továbbítja. Sajnos, ez az egyszerű és épp ezért praktikus szervezés a legtöbb vidéki helyen hiányzik s ennek tulajdonítható, hogy az illető pénztárak jelentéseiből az tűnik ki, hogy a hadbavonultaknak csak tíz százaléka van tovább biztosítva. A gyakorlat megjavítását megnehezítette némely

hatósági tájékoztatás, amelyekben eleinte az a felfogás jutott kifejezésre, hogy a tovább biztosításnak a hadbavonultakra nézve nincs nagyobb értéke, mert a katona sebesülése esetén, tekintve, hogy »munkabérvesztése« nincs és a katonai hatóság tartja el, táppénzre nem tarthat igényt. Halál esetén sem lehet a családnak igénye a temetkezési segélyre, mert az elhalt »halála alkalmával nem élt háztartási közösségben« családjával s így a törvényes előfeltétel hiányzik; egyébként a családnak nincs is költsége a temetkezésre, mert az eltemetés tömegsírokba történik, stb. E helytelen felfogás ellen azonban a pénztári vezető egyének azonnal síkra szálltak és érvényre juttatták abbéli felfogásukat, hogy a hadbavonultaknak igenis törvényes joguk van a tovább biztosításra és ha értük a teljes járulékot fizetik, joguk van az összes segélyek igénybevételére is. A táppénz élvezetének előfeltétele sohasem lehet a munkabérvesztés, hanem csak a munkaképtelenség orvosi igazolása, mert különben a kereskedősegédeknek, stb., akiknek megbetegedés esetén 6 heti fizetésre van igényük, szintén nem járna táppénz, úgyszintén a pénztári önkéntes tagoknak sem, mint pl. a háztartásbeli nőknek, akiknek semmi keresetük nincs és betegség esetén mégis kell táppénzt kapniok. Mellékes a katonai kincstár által nyújtott ingyenes kórházi ellátás is, mert hiszen »az ingyenes« kórházi ellátás nem is kötelező pénztári segély, és a pénztárak táppénzt fizetnek oly esetben, mikor a beteg saját költségén ápolgatja magát, vagy ingyenhelyen ápolják valamely kórházban. Hasonlóképen áll a dolog a temetkezési segélyek tekintetében. A katona háztartási közössége a családjával nem szűnt meg, nem is él »külföldön«, mint ezt a szükségtörvény kiemeli és épp úgy kell a temetkezési segélyt fizetni a katonáért, mint egy szerelőért, akit munkáltatója pl. Zürichbe küld és ott halálos kimenetelű balesetet szenved. Temetkezési költségnek nem is kell felmerülnie, mert hiszen a községek ingyenes temetést adhatnak gyárégés, bányaszerencsétlenség vagy vízbefúlás esetén, igen gyakran meg sem találják a hullát és így nem is temethetik és mégis ki kell fizetni a hozzátartozóknak a temetkezési segélyt. Ami a békeidőben érvényes, legyen érvényes a háborúban is. Ha ezenkívül még el akarnók különíteni azt az esetet, amikor a katona ellenes területen esik el, ez a gyakorlatban lehetetlen volna, mert a tapasztalat szerint a háború majd a belföldön, majd a külföldön dül.

Örvendetes dolog, hogy a felsőbb hatóságok döntései a gyakorlat embereinek adtak igazat és így ezek az érthetetlen vitás kérdések nem merültek fel többé. Szükségessé vált még a pénztári szolgáltatások szabályozása is és amely kérdésnek az eldöntésénél is a gyakorlat emberei szabták meg az irányt. A hadikölcsönjegyzések beigazolták, hogy a legtöbb pénztár anyagi helyzete megengedi némely, a szükségtörvény alapján beszüntetett rendkívüli segély újból való fizetését annál is inkább, mert a betegsegélyző pénztárak nem takarékpénztárak. Az összes szükségleti cikkek árának óriási mértékben való emelkedése kényszerítőleg megkövetelte a pénztáraktól, hogy a betegeknek valamivel többet nyújtsanak. Példa erre a Majna melletti frankfurti betegsegélyző pénztár, amely a családi segélyt és anyavédelmi járadékot — tehát az orvosi és szülésznői segélyt, gyógyszert, szoptatási díjat — a szükségtörvény dacára tovább is szolgáltatatta. Az első háborús év folyamán a szükségtörvény következtében beszüntetett rendkívüli segélyek közül a pénztárak a következőket szolgáltatták újból: temetkezési segélyt feleség és gyermekek részére, terhességi járulékot, házi segélyt a táppénz 75⁰/₀-a erejéig oly esetben, amikor a családfentartót kórházban ápolják, az ú. n. nőtlenségi segélyt, kórházban ápoló nőtlén férfiak részére, hogy kórházból való távozásukkor legalább 10—20 márkájuk legyen és végül a táppénzt a munkakeresmény 60⁰/₀-ára emelték fel, ami évente körülbelül 400.000 márka többkiadást jelent. Az ügyvitel nagy nehézségekbe ütközik némely pénztárnál, ahol a begyakorlott tisztviselőknek átlag 60⁰/₀-a is be van

vonulva. Ehhez járul, hogy rendkívül sok munkát ad az 1914. évi december hó 3-án elrendelt birodalmi gyermekágyi segély kifizetése, amely a segélyezés terén nagy hézagot pótol. A pénztárak ugyanis, amennyiben saját maguk nem nyújtanak gyermekágyi segélyt, a hadbavonultak feleségeinek lebetegedésük esetén a kincstár terhére 25 márkát fizetnek orvosi és szülésznői ingyenes segély gyanánt, továbbá 8 héten át 56 márka heti segélyt, valamint 12 hétre 42 márka szoptatási díjat. E fontos segélyezés később olyképen módosult, hogy a segélyben azok a betegség esetére nem biztosított egyének is részesülnek, akiknek évi jövedelme a 2.500 márkát meg nem haladja. Sajnos, az osztrák munkás azonban akkor sem részesül e segélyben, ha több évig lakott és adót is fizetett Németországban. Pedig nem állhat meg az az érv, hogy az állam a »külföldit« nem támogathatja oly mértékben, mint a saját fiait, mert hiszen a rokkantbiztosítás még az ellenséges államok alattvalói részére is biztosítja az évi 50 márka külön állami járadékot. Mindent el kell követnünk, hogy ez a fontos állami segély a háború után is folyósíttassék, nehogy az »egészséges utódok és a néperő fejlesztése« érdekében elhangzott hangzatos szavak csak írott malaszt maradjanak. Ha a nagy célokat komolyan el akarjuk érni, akkor sok egyéb tennivalónk is van. Így elsősorban már a háború tartama alatt ezirányban el kell fojtanunk minden erre irányuló törekvést. Bármennyi a segély, a nép rosszul fog táplálkozni, mert a legszükségesebb élelmicikkeket nem lehet megfizetni. Tehát nem szónokolni, hanem cselekedni kell, hogy az uzsorások nyakára hághassunk. Jobb a betegséget megelőzni, mint gyógyítani.

A háború következményeit a biztosítási intézmények másik két ága sokkal kevésbé érzi, mint a betegsegélyezés. A balesetbiztosítás azért érzi kevésbé a háborút, mert csak baleseti járadékot ad és a járadékot élvezők egy részét közben el is vesztette. Legfeljebb arról lehet szó, hogy a járulékbévetel csökkenni fog, ez azonban a biztosítottak nagyobb keresménye révén némileg kiegyenlítődik. Azonban a háború után ki fog tűnni, hogy igen sok női munkás részére kell baleseti járadékot fizetni, akik gyakorlatlanságuk dacára veszélyes üzemekben, mint segédmunkások vannak alkalmazva és könnyen szenvedhetnek balesetet, vagyis a háború nagyszámú súlyosan sérült nőt is fog sorakoztatni a háborúban megsebesült katonák mellé.

Valamivel többet fog ártani a háború a rokkantbiztosítás intézményének, mert valamennyi biztosított hadirokkant az évi katonai járadékon kívül a rokkantjáradékot is megkapja. Ezeknek számát céltudatos gyógykezeléssel csökkenteni lehet. Ez a kiadás azonban még elviselhető, mert egyrészt a járadék csak körülbelül havi 18 márkát tesz ki, másrészt a biztosító-intézetek 50—100 millió márka tartalékalappal rendelkeznek. Túlbecsülik a hátramaradott-járadéknál keletkezendő többkiadásokat is, mert hiszen a hadbavonultak feleségeinek 99⁰/₀-a nem kapja meg az özvegyi járadékot, hanem csak a gyermekekért kapja havonta a 3 márkát. Hiszen oly ravaszul csempészték be ezt az egy szócskát »rokkant« az özvegy elé, hogy csak most a nagyszámú halálesetek alkalmával veszik észre szegény asszonyok, hogy a törvényre egyáltalában nem fordítottak kellő figyelmet, mert különben a megbotránkozás vihara tört volna ki a törvényjavaslat tárgyalása alkalmával, még a biztosítottak nejei közt is. Szótlanul viselik ma is fájdalmaikat. Nem csoda, hogy a 31 biztosító intézet a hadikölcsönre milliókat jegyezhetett. Önként, »tiszteletadomány« címén adnak a biztosítóintézetek az elesettek özvegyeinek és árváinak esetenként 100 márkát. Súlyos gondok fognak nehezedni a betegsegélyező pénztárakra, vagy ha majd a hadbavonultak milliói legyengülve hazatérnek, vajjon lesz-e nézeteltérés az állam és a betegsegélyező pénztárak között a kötelezettségek tekintetében? Az államnak kétségtelenül kötelessége, hogy a sebesülteket

és betegeket mindaddig gondozza, míg azok teljesen munkaképesek lesznek és nem szabad őket betegen munkába engedni. Lesz-e azonban mindjárt a háború után a katonák részére megfelelő és jövedelmező foglalkozás? Ma még senki sem tud e kérdésre felelni és ezért a pénztáraknak minden eshetőségre el kell készülniök. A háború rokkantjainak foglalkoztatása már ma is oly probléma, amelyet pusztán szép szóval megoldani nem lehet. A tapasztalat igazolja, hogy a »német hősök«-ről, stb. szóló szép szavakat hamar elfelejtik és így a munkások küzdelme kétszeresen nehéz lesz. Már most meg kell tenni minden intézkedést a háború után netán bekövetkezendő súlyosabb bajok megelőzésére. Komolyan kell foglalkozni a munkanélküliség esetére való biztosítás államosításának kérdésével, amelyvel szemben a törvényhozás mostanáig elutasító álláspontra helyezkedett.

Ez a szükségintézmény kétségtelenül eltéveszti hatását, ha a munkanélküliek ezrei a »hálás hazától« tényleges segítséget fognak kérni. A »front mögött« maradottaknak tehát nemcsak az a kötelessége, hogy a hadba-vonultak családjainak bőkezűbb segélyezéséről a szűk körben mozgó munkásbiztosítás kiépítéseért küzdjenek, hanem előrelátólag már most minden intézkedést meg kell tennünk arra, hogy azok a mulasztások, amelyek a háború után kétszeresen érezhetőek lesznek, idejében pótolhatók legyenek

A polgári törvénykönyv tervezete.

Irta: Ágoston Péter.

(Harmadik közlemény.)

Második rész. Dologi jog.

I. Cím. A dologi jog alapelvei.

337. §. A dologi jogok gyakorlása és nemgyakorlása általában a jogosult tetszésétől függ. Abban az esetben azonban, amikor a jogosultra nézve a jog gyakorlása nem jár hátránnyal, a közre nézve pedig előnnyel jár, akkor a dologi jogot a jogosultnak gyakorolnia kell.

A dologi jog rendszerint nem jár azzal a kötelességgel, hogy a jogosult harmadik személyekkel szemben valamit tenni tartozzék, éppen ezért a törvényben kimondott eseteken kívül a dologi jog nem rejt magában törvényes kötelezettséget.

338. §. Minden dologi jogosult tartozik az ő jogának tárgyát tevő dolog és jogának gyakorlásához szükséges létesítmények olyan állapotban levő fentartásáról gondoskodni, amely a másoknak okozható kárt kizárja.

II. Cím. Dolgok.

339—355. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 334—350. §-ai.

III. Cím. A tulajdonjog. I. Fej. Általános szabályok.

356. §. A tulajdonos a törvény és mások jogainak korlátain belül bánhatik dologával és zárhat ki belőle másokat.

357. §. A tulajdonosnak a dologra való joga egyforma ingókra és ingatlanokra nézve, de az ingatlanokra vonatkozó jog tartalmát ezek természete és a köz meg mások érdeke befolyásolja.

358. §. Ingóra vonatkozó tulajdonjog alapján a tulajdonos rendszerint kénye-kedve szerint bánhatik a dologával; ingatlanra vonatkozó tulajdonjog azonban az olyan ingatlanoknak szokásos használására is kötelez.

II. Fej. Az ingatlanra vonatkozó tulajdonjog.

359. §. Az ingatlan tulajdonosa nem zárhat ki harmadik személyeket az ő ingatlanának olyan használásából, amely emezeknek előnyös, rá nézve pedig nem hátrányos.

Így nevezetesen az erdő vagy más ingatlan tulajdonosa nem zárhatja ki a nemtulajdonosokat abból, hogy az ingatlanon járjanak, sétáljanak s ott, ahol kár nélkül tehetik, leheveredjenek (a turisztikához való jog), ha ez a tulajdonost a rendes használatban nem gátolja.

360. §. Senki sem használhatja azonban úgy a más vagy a köz tulajdonát, hogy ezzel harmadik személyeknek kellemetlenséget okozzon.

361. §. A saját és a mások ingatlanának használatánál mindenki ügyelni tartozik arra, hogy lárma, piszok, váladék, stb. mást ne zavarjon. (Csendhez, tisztasághoz, egészséghez, tiszta levegőhöz való jog).

362. §. Mindenki olyan mértékben használhatja a más dolgát, amennyire ez a használat a tulajdonos tulajdonjogát s törvényes érdekét nem sérti.

363. §. A telek tulajdonosát megilleti a telek feletti légűrre és az alatta lévő földtestre vonatkozó jog is, de csak annyiban, amennyiben az a földfelület használása szempontjából szükséges.

364. §. A telek tulajdonosa senkit sem tilthat el a telekre való behatástól, hogyha ez a behatás a telek rendes használatát nem zavarja és ha e használat nem arra irányul, hogy idegen dologbeli jog alapítását igazolja.

365. §. Az ingatlan használatára nézve általában az a mértékadó, hogy valamely ingatlannak milyen a rendes és elfogadott használata. A tulajdonosnak sincs általában joga a használatnak ezt a mértékét annyira kiterjeszteni vagy megváltoztatni, hogy ezzel másoknak kellemetlenségeket okozzon, hogy másokat eddigi életmódjukban megzavarjon.

366—377. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 401—412. §-ai.

378. §. A telek tulajdonosa földjének művelése vagy építkezés közben levághatja a szomszédnak az ő telkébe nyúló gyökereit. Ugyanígy levághatja a szomszédnak az ő légűrrebe nyúló ágait is. Ez utóbbiak levágására mindig jogosult, hogyha ezek átnyúlása rá nézve káros.

E levágás előtt megfelelő határidőt tartozik a fa tulajdonosának, illetve birtokosának az ágak levágására engedni.

379—385. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 414—420. §-ai.

386. §. Minden ingatlan tulajdonosának kötelessége ingatlanát annyira kihasználni, hogy abból annyi gyümölcsöt szedhessen, amennyit az ilyen fekvésű, minőségű, rendeltetésű ingatlan a szomszédokéival összehasonlítva átlag hozni szokott.

387. §. Elidegenítési és terhelési tilalom csak ingatlanok tekintetében hatályos. De minden más korlátozás, mint pl. a hitbizományi jog alapján való kötöttség e törvény életbeléptével megszűnik.

388—393. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 392—399. §-ai. (A 399. §-ra nézve meg kell jegyezni, hogy csak bekebelezett jogok értendők erre a tervezetre való vonatkozásban.)

IV. Cím. Telekkönyv.

394. §. A telekkönyv a telkek és telkek feletti jogok nyilvántartására szolgál.

395. §. A telekkönyvi hatóság az adónyilvántartási lajstromokból kétévénként tartozik meggyőződni arról, hogy a telekkönyvben jogosultként nyilvántartott tartja-e birtokban az ingatlant s ha nem, miért nem?

396. §. A telekkönyvi hatóság ezt a megállapítását egy külön a birtoknyilvántartására szolgáló lapon jegyzi fel.

397—420. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 367—390. §-ai.

V. Cím. A birtok.

A) Alfej. A birtoklás elvei.

421. §. A birtok az a tényleges, látható állapot, amelyben valaki egy dolgot jogosan hatalmában tart, vagy jogot jog alapján gyakorol.

Hogy ki gyakorolja a tényleges hatalmat vagy a jogot, azt a közfelfogás szerint kell elbírálni.

422. §. A törvény megállapítja azt, hogy ki tarthat valamely dolgot hatalmában, ki gyakorolhat valamely jogot.

Mindaddig, amíg az ellenkezőt nem bizonyítják, a hatalmat gyakorlóról az a vélelem, hogy jogosan gyakorolja a birtokot.

423. §. A jogtalan birtok csak annyiban részesül védelemben, amennyiben a tényleges állapotnak minden önhatalmú megváltoztatása a tilos önszegély fogalma alá esik.

424—426. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 352—454. §-ai.

427. §. A birtokhoz joguk van: a tulajdonosnak, az olyan dologi jogosultaknak, akiknek e joguk alapján a birtokhoz joguk van, s a kötelmi viszony alapján a hatalomban tartásra jogosultak.

B) Alfej. Birtokszerzés.

428. §. A birtokot megszerzi, aki tényleges hatalomba jut.

Aki a birtokossal megegyezik a tényleges hatalom átengedésére nézve, az megszerzi a birtokot, míhelyt módjában van a dolog felett tényleges hatalmat gyakorolni.

429. §. Az, aki olyantól szerzi meg a birtokot, akiről tudja, vagy tudnia kell, hogy nem volt jogos birtokos, az nem lesz jogos birtokossá.

430. A tényleges hatalmat gyakorló az által, mert a törvényben megállapított idő alatt gyakorolta a birtokot, megszerzi azt a jogot, amely az ő birtokgyakorlásának megfelel.

Amíg azonban ezt a jogot meg nem szerezte, addig a törvény a pusztá tény alapján a jogosulttal szemben védelemben nem részesíti.

C) Alfej. A birtok megszűnté.

431—435. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 355—359. §-ai.

D) Alfej. A birtokvédelem.

436. §. Akit a birtoktól tilos önhatalommal megfosztottak, az a birtok visszaadását követelheti attól, akinek tényleges hatalma vele szemben törvénytelen. Nincs ilyen joga, ha a tényleges hatalom, amelytől őt tilos önhatalommal megfosztották, a mostani birtokossal vagy ennek jogelődjével szemben szintén törvénytelen volt.

437—439. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 361—363. §-ai.

440. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 366. §-a.

441. §. A birtokból származó követelések és igények az alapjukul szolgáló jogokkal együtt szűnnek meg.

VI. Cím. A tulajdonszerzés és elosztás.

I. fejelet. Ingók tulajdonának szerzése és elvesztése.

A) Alfej. Elsajátítás.

441—445. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 421—425. §-ai.

B) Alfej. Találás.

446—461. A képviselőház bizottsága tervezetének 426—441. §-ai.

C) Alfej. Termények és egyéb alkotó részek tulajdonjogának megszerzése.

462—466. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 442—446. §-ai.

D) Alfej. Egyesítés, vegyítés, feldolgozás.

467—472. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 447—452. §-ai.

E) Alfej. Átruházás.

473. §. Ingó tulajdonának átszállásához szükséges, hogy a tulajdonos és a szerző megegyezzenek arra nézve, hogy a dolog tulajdona átszáll. Amennyiben a szerzőnek a tulajdonszerzésre vonatkozó jogcíme van, úgy a dolog tulajdonjoga átszáll abban az esetben is, hogyha a tulajdonos ilyen megegyezés nélkül átadja a dolog feletti tényleges hatalmat a szerzőnek.

Ha a dolog a szerző birtokában van, akkor a tulajdon átruházására vonatkozó megegyezés mindig a tulajdon átruházását vonja maga után.

474. §. A tulajdonjog átszállására vonatkozó megegyezés kell, hogy érvényes jog alapja legyen.

475—476. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 454—455. §-ai.

477. §. Az, aki az ingó dolgot tényleges hatalmában tartja, hogyha a szerző nem tudja és nem tudhatja azt, hogy e tényleges hatalomban tartás vagy a tulajdonátruházás jogtalan, mindig átruházhatja a tulajdont a visszteher mellett szerzőre.

478. §. Az, aki az ingó dolog feletti tényleges hatalmat jóhiszeműleg szerezte meg valakitől, jóhiszeműleg megszerezheti a tulajdont a 473. §. 3 ik bekezdése szerint is.

479. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 456. §-a 3-ik és 4-ik bekezdése.

480—481. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 457—458. §-ai.

F) Alfej. Elbirtoklás.

482—489. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 459—466. §-ai.

II. fejelet. Ingatlanok tulajdonának szerzése.

A) Alfej. Tulajdonban álló ingatlanok szerzése.

490. §. Az ingatlanok tulajdonára vonatkozó megegyezésnek a jelen tervezet 474. §-a szerint érvényes jogalapjának kell lennie.

491. §. A telekkönyvbe felvett ingatlanokra vonatkozó tulajdonjog csak telekkönyvi bekebelezéssel szerzhető.

A nem telekkönyvezett ingatlanokra vonatkozó tulajdonjog szerzése úgy történik, mint az ingó dolgoké.

492—493. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 474—475. §-ai.

494. §. Az elsajátító község, a bírói ítélet, öröklés, kisajátítás, végrehajtási árverés alapján tulajdont szerző tulajdonjoga független a telekkönyvi bejegyzéstől, de a telekkönyvi bekebelezésre alkalmas okiratot ezek is csak akkor adhatnak, amikor tulajdonjogukat a telekkönyvi hatóság már bekebelezte.

495. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 473. §-a.

B) Alfej. A tulajdonban nem álló ingatlanok megszerzése.

496. §. Az olyan ingatlanok feletti tulajdonjogot, amelyek valamely környék lakosságának általános használatában állanak, ú. m. sziklák, szaka-

dékok, források, folyó vagy álló vizek, terméketlen talajú földterületek, stb. egyesek által tulajdonba nem vehetők.

497. §. Valamely víz lecsapolása, szabályozása, kiszáritása következtében szabaddá lett földterületek tulajdonjoga az államot illeti, amely ezeket a munkálatokat elvégeztetni köteles.

Az államnak ezeket a földeket első sorban az e munkálatok okozta keresetváltozás folytán megrövidített parti és meder tulajdonosoknak kell eladnia.

498. §. A folyóvizekben keletkező szigetek felkotrására az állam mindig jogosult. Ha nem él ezzel a joggal, akkor a képviselőház bizottsága tervezetének 472. §-a áll.

499—501. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 468—470. §-ai.

III. fej. A tulajdonjogtól való megfosztás.

502. §. Elveszti tulajdonjogát, aki ezzel visszaél.

A visszaélés valamely bűncselekmény elkövetése, a dolognak csupán mások bosszantására való használása és a dolog kihasználásának elhanyagolása.

503. §. Az ingóra vonatkozó tulajdonjogától megfosztható :

1. aki ingó dolgát három éven át nem használja ;
2. aki valamely a köz szempontjából értékes dolgát annyira elhanyagolja, hogy pusztulásnak teszi ki (pl. műtárgyat, történeti emléket, stb.) ;
3. aki megszűnt foglalkozásának eszközeit a foglalkozás abbahagyása után egy év alatt el nem idegeníti.

504. §. A tulajdonos tartozik az 502. és 503. §-ok eseteiben ingó dolgait közárverésen eladásra bocsátani, aminek eredménytelensége esetén további félévig háborítatlanul megtarthatja dolgait.

505. §. Az ingatlan tulajdonosai megfoszthatók tulajdonjoguktól :

1. ha ingatlanaikat egyáltalában nem használják ;
2. ha nem úgy használják, mint ahogyan szomszédaik tíz év óta teszik (városi telkek) ;
3. ha nem használják ki annyira, mint amennyire az ingatlan kihasználható ;
4. ha bebizonyíthatólag feláldozzák ingatlanaik kihasználásánál a köz érdekét saját egyéni kedvtelésüknek ;
5. mindazokban az esetekben, amelyekben a velük együttélőknek szép-érzékét, szociális érzékét ingatlanaik kihasználási módjával sértik ;
6. mindazokban az esetekben, amelyekben a kisajátításra vonatkozó törvények szerint kisajátításnak helye van.

505. §. Az 504. §. eseteiben a szomszédok egyikének, a szomszédoknak együtt, az 503. §. eseteiben a tulajdonossal egy községben élőknek indokolt kérelmére a keresetet az illetékes tiszti ügyésznek kell benyújtania.

A megfosztást kimondó ítélet alapján a dolgot közárverésen kell eladni. A vételárt a tulajdonos kapja.

IV. fej. A tulajdonjogból származó követelések.

506—529. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 476—499. §-ai.

VII. Cím. Szolgalmak. I. fej. Tömegszolgalmak.

530. §. Azok a szolgalmak, amelyeket valamely telken vagy több szomszédos telken akár valamely község egészben, akár ennek bizonyos része, akár több község lakossága együtt gyakorol, tömegszolgalmak.

Ilyenek az átjáró házak telkein gyakorolt átjárási szolgalmak, valamely erdőtelken gyakorolt turisztikai jog, valamely erdőben gyakorolt alomszedés, erdei gyümölcszedés, galyszedés, stb.

531. §. Ezeknél a szolgalmra mindenkit jogosultnak kell tekintenünk, aki abba a helyzetbe kerül, hogy az ingatlanra mehessen.

A tulajdonossal szemben ezt a jogot bárki érvényesítheti, de az érdekelt községek előjáróságának kötelessége ezeket a szolgálmi jogokat megvédeni.

532. §. Azok a vízmerítési s más szolgalmak, amelyek gyakorlása határozott telek tulajdonához nem fűződik, szintén tömegszolgalmak.

II. Fej. Telki szolgalmak.

533—562. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 500—529. §-ai oly módosítással, hogy a telki szolgalm elbirtoklásához 10 év elegendő.

III. Fej. Személyes szolgalmak.

563—610. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 530—577. §-ai, hivatkozással a jelen tervezet 504. §-ára.

IV. Fej. Építményi jog.

611—620. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 578—587. §-ai.

VIII. Cím. Zálogjog és jelzálogjog. I. Fej. Az ingó jelzálogjog.

622. §. A zálogjog a zálogos hitelező birtokába adott ingókon, jelzálogjog a hitelező birtokába nem adott dolgokon áll fenn.

623. §. Ingók jelzálogi lekötése céljából külön lajstromok vezetését rendeli el a törvény, amelyekbe mindazok a jelzálogok feljegyzendők, amelyeket valaki a más ingó dolgain vagy ezeknek bizonyos összességén szerez.

Ilyen dolgok valamely mezőgazdasági vagy más üzem felszerelése, valamely könyvtár, stb.

A felek megegyezhetnek azonban arra nézve is, hogy ezeken kívül más ingó dolgokra is lehessen jelzálogjogot szerezni.

624. §. Az ingóra vonatkozó jelzálogjogot úgy szerzi meg a hitelező, hogy a tulajdonossal létrejött megállapodás alapján a kir. törvényszékek által vezetett ingójelzáloglajstromokba bevezeteti jelzálogjogát.

A bevezetés csak írásbeli okirat alapján történhetik, amelynek kellékeire nézve a telekkönyvi okiratokra vonatkozólag megállapított szabályok az irányadók.

625. §. Az ingókra vonatkozó jelzálogjog elsőbbséget ad a zálogos hitelezőnek minden más hitelező felett arra, hogy ezeken az ingókon végrehajtási zálogjogot szerezzen.

626. §. A tulajdonos köteles a rendes kopástól eltekintve, az ingóságokat legalább olyan állapotban és olyan számban fentartani, amilyenben az ingó jelzálogjog keletkezésekor voltak.

Ha ebbeli kötelezettségének nem tenne eleget, akkor a hitelezőnek joga van zárlatot kérni.

627. §. Az ingó jelzálogjog megszűnik a lajstromból való kitörléssel, az ingók kézi zálogba adásával és elidegenítésével és akkor, ha a dolgokon végrehajtási zálogjog keletkezik.

628. §. Az ingó jelzálogjog nem akadályozza annak, hogy a tulajdonos hitelezői végrehajtási zálogjogot szerezzenek.

629. §. A jelzálogilag lekötött ingóságokra vonatkozólag szerzett végrehajtási zálogjog, a dolgok elárvereztetése, a hitelezők sorrendjére, az elsőbbségre és ennek átengedésére vonatkozó stb. elvek tekintetében a jelzálogjogra vonatkozó elveket kell alkalmazni.

II. Fej. Zálogjog és III. Fej. Jelzálogjog.

630—740. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 588—698. §-ai.

IX. Cím. Telki teher.

741 - 751. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 699—709. §-ai.

752. §. Valakinek eltartására szolgáló terményekből álló telki teher nem szolgáltatása vagy nem kellő szolgáltatása esetén az, aki az ingatlant a telki teher alapítása kapcsán átruházta, az ingatlan tulajdonogát ipso jure visszanyeri.

Harmadik rész. Kötelmi jog.*I. Főcím. Általános szabályok.*

753. §. A kötelmi jogra vonatkozó szabályok különböznek aszerint, amint ugyanegy jártasságú, ugyanegy osztályhoz tartozó felek állanak egymással kötelmi viszonyban s aszerint, amint a kötelmi viszonyban állók különböző osztályhoz tartoznak vagy különböző értelmiségi fokon állanak.

754. §. Az alsó osztályokhoz tartozók a törvény különös oltalma alatt állanak.

Ez az oltalom abban nyilvánul, hogy minden olyan ügyletükre nézve, amelyet magasabb társadalmi osztályúval kötöttek, az ellenkező bizonyításig az a vélelem, hogy kényszerhelyzet hatása alatt kötöttek.

Amennyiben azonban mindkét ügyletkötő fél egyforma gazdasági erejű, akkor ezen az alapon az ügylet érvénye meg nem támadható.

755. §. Az a kötelezett fél, akinek vagyona van, ezzel felel az érvényesen kötelezett szolgáltatásért; akinek vagyona nincs, csak abban az esetben felel a teljesítésért, ha munkája jövedelme saját megélhetését biztosítja.

A megélhetés mértékét a középosztály megélhetésének szintje adja.

756. §. A munkásosztályhoz tartozó hitelező megítélt követelése azonnal végrehajtható.

*I. Cím. Szerződés. Személyi kellékek.***A) Alfej. A különös védelemre szoruló k.**

757. §. Minden jognyilatkozat semmis, amelyet cselekvésképtelen tett. A cselekvésképtelenhez intézett jognyilatkozat is semmis, hogyha a nyilatkozó ismerte a másik cselekvésképtelenségét.

758. §. Az ingyenes szerződésben a kedvezményezett által tett jognyilatkozat érvényes, habár kiskorú, habár kevésbé értelmes, habár ez kevésbé jómódú, mint a juttató fél.

Az ingyenes szerződésben a szolgáltató részéről tett nyilatkozat, hogyha ez kiskorú, ha ez kevésbé értelmes vagy kevésbé jómódú, mint a kedvezményezett, csak abban az esetben érvényes, hogyha írásban történt.

759. §. A visszerhes szerződésekben tett jognyilatkozatokra nézve mindig vizsgálat alá veendő a nyilatkozatokkal vállalt kötelezettség, amelynek a kiskorú, a kevésbé értelmes és az alacsonyabb társadalmi osztályhoz tartozóra nézve aránytalan terhet magában foglaló szolgáltatása kizsákmányolás címén megtagadható.

760. §. Az a kiskorú munkás, akinek a gyámhatóság megengedte, hogy munkába álljon, munkaerejére vonatkozó szerződését csak az illető helyen működő szakszervezet vezetőségének közbenjöttével és a kollektív szerződésben megállapított feltételek mellett kötheti meg.

Amennyiben valamely munkáltató ennek megkerülésével kötne a kiskorú munkással szerződést, a kiskorú munkás nagykorúvá válása után egy évig, vagy a szerződés kötésétől számított egy éven belül a kiskorú képviselőjében, a szakszervezetnek joga van a bérkülönbözöt iránt pert indítani.

761. §. A kiskorú munkások szerződéseit akár gyámjuk, akár törvényes képviselőjük, akár a gyámhatóság, akár a szakszervezetnek joga van bármikor felbontani, hogyha a szolgáltatás folytán a kiskorú fejlődése, egészsége, testi és szellemi épsége, erkölcsisége, a közzel való együttérzése, hírneve veszélynek volnának kitéve.

762. §. A munkások általában a vagyontalanok maguk csak úgy köthetnek szerződéseket, hogyha erre saját közösségük nekik a felhatalmazást megadta.

E közösségeknek a szakszervezetek mintájára leendő szervezése tárgyában külön törvény intézkedik.

Külön törvény intézkedik továbbá az alsó osztályok szükségleteiről gondoskodó cikkek termelését és elárusítását végző intézményekről.

B) Alfej. A gazdag kiskorúak védelme. 763—775. §.

A képviselőház bizottsága tervezetének 715., 716., 718—728. §-ai.

II. fejelet. A szerződések megkötése.

A) Alfej. Az osztályközi szerződések.

776. §. Az olyan szerződéseket, amelyeknél a felek ugyanegy társadalmi osztályhoz tartoznak: *egyenlőknek*, az olyanokat, amelyeknél a felek különböző társadalmi rétegek tagjai: *osztályközieknek* nevezzük.

777. §. Az osztályközi szerződések érvényesen létrejötteknek csak akkor tekinthetők, hogyha a törvény oltalmára szoruló (kiskorú, munkás, műveletlen, stb.) a szerződés következtében nem köteles aránytalan szolgáltatással; hogyha megállapítható, hogy nyilatkozatának következményével tisztában lehetett; hogyha a jogügylet gazdasági célja szempontjából eredményes.

778. §. Osztályközi szerződések kötésénél a magasabb értelmiségű, gazdagabb és jogban járatosabb tartozik az alsóbb osztályúnak megmagyarázni azokat a következményeket, amelyekkel a jognyilatkozat jár. Az olyan jogkövetkezmények, amelyekre a nyilatkozó nem gondolhatott, nem állanak be.

779. §. A szerződések létrejötte különbözik a szerint, amint egyszerű szerződés vagy osztályközi szerződés.

Az egyszerű szerződés létrejövételére nézve ideiktatandó a képviselőház bizottsága tervezetének 729. §-a.

Az osztályközi szerződés létrejön, hogyha a felek célja a szerződéssel biztosítható.

780. §. Szabály szerint az, aki másnak a szerződés kötésére ajánlatot tesz, ajánlattevő és ajánlatához kötve van, hacsak kötöttségét kifejezetten vagy a körülményekből kivehetően ki nem zárta; abban az esetben azonban, amikor valaki ügyletszerzésre akár egyenes, akár hallgatólagos megbízást ad valakinek és ez részére rendelkezéseket gyűjt, akkor a formai ajánlattevő, a rendelés aláírásából kifolyólag semmire sincs kötelezve.

B) Alfej. Az egyenlő szerződés 781—790. §.

A képviselőház bizottsága terv.-nek 730—739. §-ai azzal, hogy ezek a szabályok az osztályközi szerződésekre csak a 777—780. §-ok keretein belül nyernek alkalmazást.

III. Fej. A szerződések indoka.

791. §. A szerződések indoka és célja az osztályközi szerződésekben mindig nyilvánvalóan kifejezendő, mivel e szerződés érvényességének a szerződő felek törvényes célja rendszerint feltétele; a felek indoka pedig a felek szabad akaratának megállapítása céljából szükséges.

792. §. Az osztályközi szerződések kötésekor a felek indokaikat és céljaikat tartoznak mindig előadni, hogyha a törvény a szerződés érvényét bizonyos alakszerűséghez kötötte.

IV. Fej. A szerződések alakja.

793. §. Osztályközi kollektívszerződést csak írásbeli formában lehet kötni. Osztályközi egyes szerződést csak akkor kell bizonyos alakban kötni, hogyha a törvény illet külön előír.

794—798. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 740—744. §-ai.

V. Fej. Szerződések tárgya.

799. §. A szerződések megengedett tárgyát a törvény s az erkölcs határozza meg. Ami a törvény vagy az erkölcs szerint tilos, aminek teljesítése lehetetlen, arra nézve létrejött szerződés semmis.

Erkölcstelen az olyan szerződés is, amelyet valamely osztály általában ilyennek tart.

Áll ez akkor is, ha a szerződés tárgya csak az adósra nézve lehetetlen, tilos vagy erkölcstelen.

Ha az adós jótállott azért, hogy a szolgáltatás lehetséges, akkor felel a szerződésből kifolyólag, hacsak a hitelező maga nem tudta vagy nem tudhatta a lehetetlenséget.

800. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 747. §-a.

801. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 746. §-a.

802. §. A 799 - 801. §-ok alapján a szolgáltatás egy része is lehet tilos vagy lehetetlen.

Ilyen esetben a szerződés egészben semmis.

803. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 75. §-a.

804. §. Semmis az a szerződés, amelyet valaki fogyatékos elmetettségű, alacsony műveltségű, vagyoni s kereseti viszonyainál fogva bizonytalan megélhetésű emberrel, ennek fogyatkozásait vagy szorult helyzetét kihasználva kötött.

Továbbá a képviselőház bizottsága tervezetének 751. §-a.

805. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 750. §-a.

806. §. Játékból vagy fogadásból eredő követelést a hitelező bírói úton nem érvényesíthet. Önkéntes teljesítés esetén a játékosnak vagy fogadónak házastársa, szülei, gyermekei s ezek nem léteben testvérei, a teljesítő játékosnak vagyonával s keresetével arányban nem álló szolgáltatást visszakövetelhetik.

A képviselőház bizottsága tervezetének 752. §-a második bekezdése.

807. §. A játékból vagy fogadásból eredő követelés biztosítására vagy kiegyenlítésére a vesztes vagy a vesztesre való tekintettel adott váltó vagy más kötelező okirat semmis és ezért ennek továbbadása az illető részéről okirathamisítás.

808—811. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 756—759. §-ai.

VI. Fej. Feltétel és időhatározás.

812—821. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 760—769. §-ai.

VII. Fej. Jognyilatkozatok magyarázata. Az akarat hiányai.

822. §. A szerződéseket úgy kell magyarázni, ahogyan ez a feleknek a kötéskor volt akaratából feltehető.

Az osztályközi szerződést mindig akként kell magyarázni, hogy a gazdaságilag gyengébb félre nézve előnyösebb legyen.

Az egyenlő szerződéseket úgy kell magyarázni, ahogyan az eset körülményeiből a méltányosságnak leginkább megfelel.

Ha különböző vagyonú s műveltségű felek állanak egymással szemben, akkor a jogban járatosnak nyilatkozatát szószerint a jogismeretben gyengébb félét megállapítható szándéka szerint kell venni.

Amennyiben ezeknek az elveknek alapján nem lehetne a szerződés létrejöttét megállapítani, akkor nincs szerződés.

823—824. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 774—775. § ai.

825. §. A szerződések megtámadhatók, hogyha a felek valamelyike lényeges tévedésben volt.

826. §. Egyszerű szerződéseknél lényeges tévedés forog fenn:

1. ha a tévedő más szerződést akart kötni, mint a milyent kötött;
2. ha a tévedő más dologra nézve s ott, ahol lényeges a szerződő fél, más személylyel akart szerződni;
3. ha a tévedő lényegesen nagyobb szolgáltatást ígért, mint amekkorát ígérni akart, ha lényegesen kisebb szolgáltatást fogadott el, mint amekkorát elérni akart;
4. ha a tévedő a forgalomban szokásos állapotot tételezett fel s nem tudta, hogy a kötött szerződésnél ez az eset nem áll.

A számolási hiba is tévedés, de e miatt a szerződés nem támadható meg, csak kijavítandó.

827. §. Osztályközi szerződésnél lényeges tévedés forog fenn:

1. ha a szerződés révén a munkájából élő megélhetését bármiképen is veszélyezteti;
2. ha a szerződés lényegében más állapotot teremt, mint amelyet az alsóbb osztályú várhatott.

828. §. Azoknál a szerződéseknél, amelyeket a jogban járatosabb köt a járatlanabbal, eleve az a vélelem, hogy a tévedő a jogban járatlanabb.

Az egyenlő vagyonú és értelmiségüket tekintve egyenlők közötti szerződéseknél nem hivatkozhatik egyik fél sem tévedésre, hogyha ez a hivatkozás a jóhiszemmel ellentétes.

Egyenlő szerződés esetén a saját hibájából tévedő kártérítéssel tartozik a másiknak, hacsak ez a tévedést nem észlelhette.

A bíró a méltányosság szerint a kártérítés megállapításától el is tekinthet.

829. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 779. §-a.

830. §. Az a fél, akit más valaki megtévesztés vagy jogellenes fenyegetéssel bírt rá a szerződés megkötésére, megtámadhatja szerződési nyilatkozatát.

Amennyiben a másik szerződő a kényszerítő, akkor a kényszerített kártérítést követelhet.

831—832. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 782—783. §-ai.

833—1131. §. A képviselőház bizottsága tervezetének 784—1082. §-ai.

II. Főcím. Az osztályközi szerződések.

1132. §. Osztályközi szerződés kivétel nélkül mindig a szolgálati szerződés, szabály szerint a megbízás, az alkuszi s a bérleti szerződés, gyakran a vállalkozási szerződés, a kölcsön s az adásvétel.

1133. §. A jogban erősebb és gyengébb, a gazdag és szegény közötti jogkülönbségből származó hátrányok elhárításáról külön törvény intézkedik.

SZEMLE.

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.**Az Országos Gazdasági Munkáspénztár 1915. évi jelentése.**

Az Országos Gazdasági Munkáspénztár a napokban tette közzé az 1915. évi működéséről szóló XV. évi jelentését. A gazdasági munkásnép szociális biztosítási feladatainak megvalósítására felállított ezen állami intézmény céljai közül eddigelé tudvalevőleg csak a gazdasági cselédek és gazdasági gépmunkások kötelező balesetbiztosítása s önkéntes formában az aggkori és rokkantsági nyugdíjbiztosítás került megoldásra. Az évi jelentésből megtudjuk, hogy a háború következtében a kötelező balesetbiztosításba az 1915. évben mintegy 20°-kal kevesebb egyén került, mint az előző években. Mindazonáltal a baleset esetére kötelezően biztosított egyének száma a 600.000-et ez évben is meghaladta. Viszont a bejelentett balesetek száma 40°-kal maradt mögötte az előző évek átlagának. A csökkenés azonban nem terjedt ki a súlyosabb esetekre, amennyiben nem érintette sem a rokkantsági járadékot élvezők, sem a segélyezett halálesetek számát, hanem tulnyomólag csak a kisebb jelentőségű balesetekre szorítkozott. Ez a körülmény kétségkívül főleg arra vezetendő vissza, hogy az emberek a csekélyebb sérüléseket nem veszik fel akkor, amikor minden munkáskézre szükség van.

Az 1912: VIII. t.-c. által felállított önkéntes aggkori és rokkantsági biztosításba, amelyben a tagok biztosítva vannak nyugdíjra, haláleseti segélyre és balesetre s a nyugdíj legalább 10 évi tagság után nemcsak rokkantság esetén, hanem 65 éves korban mindenkinek feltétlenül kijár, az 1915. évben 1.695 egyén lépett be, mi által e tagok száma mintegy 30.000-re emelkedett. Ez az eredmény ahhoz viszonyítva, hogy ebbe a biztosításba a háborút megelőző két év alatt már 27.000 tag vétetett fel, kétségkívül csekély; az elterjedésre azonban mindenesetre jellemző, hogy ez évben is 57 különböző vármegyéből jelentkeztek a tagok. Ez a körülmény mindenesetre biztató jelenség tekintetben, hogy a bekövetkezendő béke bizonyára újból meg fogja hozni a tagok tömeges jelentkezését, ami ismét közelebb hozza az intézményt ezen gondoskodás általánossá tételének célja felé. Azok az élő példák, amelyeket a földművesnép a nyugdíjazást illetőleg máris tapasztalhat, kétségkívül szintén elő fogják mozdítani e gondoskodás iránti hajlandóságát. Miután ugyanis azoknak, akik ezen aggkori nyugdíjbiztosítás felállítására előtt első kísérletként létesített rokkantsági és haláleseti biztosításnak tagjai voltak a törvény megengedte, hogy az új nyugdíjbiztosításba addigi tagságuk átszámítása mellett léphessenek át, az új nyugdíjbiztosítás tagjainak egy része máris 10 évet meghaladó tagsági idővel rendelkezik s ezek közül máris 200-nál többen vannak, akik részben rokkantság, részben a 65. életév betöltése címén nyugdíjat élveznek.

A pénztárak zárószámadása szerint az 1915. évben a kötelező balesetbiztosításból 765.000 korona bevétele volt. Ezzel szemben a baleseti sérülések gyógyítására, a sérültek 10 héten belül napi 1 korona segélylyel való ellátására, baleset miatti rokkantsági járadékokra és baleset miatti haláleseti segélyekre összesen mintegy 450.000 koronát fizetett ki, a rokkantak díjtartalékát mintegy 100.000 koronával gyarapította és fedezte az egész intézmény összes feladatainak 165.000 koronát kitevő adminisztrációs költségeit. A még fenmaradó mintegy 50.000 koronát a 200.000 korona állami hozzájárulással, valamint kamatjövedelmeinek s az önkéntes tagok befizetéseinek, ez utóbbiak részére az év folyamán kifizetett segélyek után fenmaradó részeivel együtt, az aggkori és rokkantsági biztosítás törvényes díjtartalékának gyarapítására fordította. Ez a díjtartalék az 1915. évben mintegy 800.000 koronával gyarapodott.

A pénztár tartalékalapjai az 1915. év végén meghaladták a 10 és félmillió koronát. Ebből 3 millió hadikölcsönkötvényekbe volt helyezve.

Az alsóausztriai balesetbiztosító intézet kártalanítási kötelezettsége Magyarországon balesetet szenvedett alkalmazottak után. Egy wieni gyári vállalat szerelője balesetet szenvedett Pozsonyban. Az alsóausztriai balesetbiztosító intézet a kártalanítást megtagadta, mert szerinte a sérült nem a wieni gyár, hanem annak budapesti fiókja megbízásából végezte a munkát, amelynél a baleset érte. Az eljáró választott bíróság megállapította, hogy a sérült a baleset idején a wieni gyár megbízásából dolgozott, amit nemcsak azzal látott bizonyítottnak, hogy az illető állandó alkalmazottja volt a wieni cégnek és fizetését rendszerint onnan kapta, hanem abból a körülményből is, hogy a baleset napjára is kapott úgynevezett mulasztási pótlékot ettől a cégtől. Emellett nem jöhet tekintetbe az, hogy a cég a sérült munkabérét a budapesti vállalat terhére elszámolta, mert a vállalat igazgatójának tanuvallomásából kétségtelenül meg volt állapítható, hogy a sérült az ily munkák végzése idején is a wieni gyár alkalmazásában állott. A panaszos ugyanis 1911 óta állott a gyár alkalmazásában s ha időnkint kiküldetett is olyan munkára, amely a budapesti gyárnak volt fenntartva, a wieni gyárnál való alkalmaztatása nem szűnt meg. Ezt bizonyítja különben az a körülmény is, hogy a sérültet a gyár úgy a balesetbiztosító intézetnél, mint a wieni Általános Munkás Betegsegélyző Pénztárnál állandóan biztosította s érte a járulékokat fizette.

Szerbiai honosságú járadékosok járadékának kiutalása. Az Országos Pénztár elrendelte, hogy mindazon szerb honosságú és a megszállott Szerbiában tartózkodó járadékosok részére, akik járadékuknak kifizetését kérelmezik, a fennálló szabályoknak és rendelkezéseknek megfelelően úgy a havi, mint a visszamenőleg kijáró járadék kiutalandó.

Polgári üzemekben alkalmazott katonák biztosítása. Több kerületi pénztár azzal a kérelemmel fordult az Országos Pénztárhoz, adjon tájékoztató irányítást, vajjon a polgári üzemekben alkalmazott katonák, valamint a katonai üzemekben foglalkoztatott polgári egyének biztosítási kötelezettség alá esnek-e. Az Országos Pénztár a kérdés eldöntése előtt az Állami Hivatalhoz fordult. A Hivatal közölte a pénztárral, hogy a nevezett egyének biztosítási kötelezettségének kérdése ezidőig kormányhatósági tárgyalás alatt áll s így a Hivatal nincs abban a helyzetben, hogy az Országos Pénztárnak tájékoztató útmutatást adjon. A Hivatal az Országos Pénztárhoz intézett leiratban annak a véleményének is kifejezést ad, hogy »a tárgyalások befejezte előtt leghelyesebb, ha az Országos Pénztár a kerületi pénztárnak a szóbanlevő kérdés tekintetében tervbe vett kiutalását mellőzi«.

Hatósági és pénztári orvosi állás összeférhetetlensége. Bács-Bodrog vármegye kormánybiztosa még múlt év augusztus 24-én körrendeletet adott ki, amely körrendelet szerint a pénztári kezelőorvosnak az állása a közhivatali orvosi állással összeférhetetlen, ha a pénztári kezelőorvos szolgálatának ellátása a pénztár jelenlegi szolgálati és fegyelmi szabályzata szerint történik. Az Országos Pénztár a kormánybiztos köriratát közölte az Állami Hivatallal s kérte a Hivatal közbelépését, hogy a hatóságok az orvosi inkompatibilitás kérdésében legalább a háború tartama alatt ne tegyenek semmiféle intézkedést. A Hivatal leiratában arról értesíti az Országos Pénztárt, hogy még nem látja szükségét annak, hogy ez ügyben fe'lsőbb helyen előterjesztéssel éljen, mert véleménye szerint a pénztári orvosi teendők ellátása körül zavar az említett kormánybiztosi körrendelet kiadásából aligha fog előállni; remélhető ugyanis, hogy a felszínre vetett inkompatibilitás kérdését valamely formában maga a kerületi munkásbiztosító pénztár is képes lesz ideiglenesen megoldani. Amennyiben azonban kormánybiztosi intézkedés következtében a pénztári tagok és családtagok orvosi ellátása körül mégis zavarok fognak történni, a szükséges intézkedéseket a hivatal megteszi.

Gyógyászati segédeszközök árának visszatérítése. A közigazgatási bíróság 3.352/K.—1915. számú ítéletében kimondotta, hogy a közkórházban gyógy-

kezelt pénztári tag részére kiszolgáltatott gyógyászati segédeszközökért a kórház követelését a pénztárral szemben nem közigazgatási, hanem rendes bírói úton érvényesítheti.

Kórházi ápolási költség behajtása körül követett eljárás egyszerűsítése. A m. kir. belügyminiszter 57.500/VII.—c. számú körrendeletével a székesfőváros kórházaiban felmerült ápolási költségek behajtását, valamint az ápolási költségekre vonatkozó ügyek kezelését és intézését az V. ker. elüljáróság hatásköréből, amely e teendőket eddig végezte, kivonta és a székesfőváros tanácsának hatáskörébe utalta.

Hadikölcsönjegyzés. Az Országos Pénztár a betegsegélyezési ágazatban kezelt alapok készpénzkészletéből 560.000 korona, baleseti ágazat forgótőkéből 1.100.000 korona, a balesetbiztosítási tartalékalap tőkefedezeti üzletág kamatjövendelméből 155.000 korona névértékű $5\frac{1}{2}\%$ -os IV-ik hadikölcsön-kötvényt vásárolt.

A Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár a kezelése alatt álló alapok pénzkészletéből 332.000 korona névértékű $5\frac{1}{2}\%$ -os IV-ik hadikölcsön-kötvényt vásárolt.

A Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár 1915. évről szóló jelentésének kiadása. Ismertettük az Országos Pénztárnak azt a köriratát, amely a szükséges takarékosagra való utalással a kerületi pénztárakat az évi jelentések kiadásának elhalasztására hívta fel. A budapesti pénztár igazgatósága a körirattal szemben oly határozatot hozott, hogy az 1915. évi működésről jelentést készít s azt nyomdai úton a nyilvánosság elé bocsátja. Az Országos Pénztár és az Állami Hivatal hozzájárult a kerületi pénztár határozatához, mert a jelentés kinyomatásával felmerülő összeg nem oly magas költségtétel, hogy annak megtakarítása vagy csökkentése érdekében a kontinens egyik legnagyobb munkásbiztosító pénztárának háborús működésére, annak eredményeire és tanulságaira vonatkozó fontos közegészségügyi, pénzügyi adatok közreadása mellőzhető, vagy csak halasztható is volna.

A kerületi pénztári alkalmazottak háborús segélye. Az Országos Pénztár elnöksége kimondotta, hogy a kerületi pénztárak azon tisztviselői, akik 1916. január 1-je után pénztári szolgálatra jelentkeznek, szolgálatteljesítésük ideje alatt részesítendőek a háborús segélyben. Azon tisztviselők részére pedig, akik 1916. január 1-én szolgálatot teljesítettek, de később katonai szolgálatra bevonulnak, a megállapított háborús segély teljes összegében a megfelelő részletekben kifizetendő a fizetés esedékes részleteivel együtt.

Külállambeli konzulok idegen honosságú cselédeknek biztosítási kötelezettsége. Egy Németországban működő osztrák-magyar főkonzul háztartásában több szolgát és szolgálót alkalmazott, akik mindnyájan külföldi állampolgárok voltak. A főkonzul tagadta, hogy e személyek rokkant- és hátramaradotti biztosítási kötelezettség alá esnek és vonakodott értük járulékot fizetni. Az érdekelt biztosító intézet, nemkülönben az illetékes biztosítási hivatal ellenkező állásponton lévén, az ügy panasz alakjában a birodalmi biztosítási hivatal elé került, amely a főkonzul panaszát elutasította és a biztosítási kötelezettséget a maga részéről is megállapította. Indokolásában kifejti, hogy a külföldi konzulok nem tartozván a diplomáciai karhoz, az exterritorialitás joga nem illeti meg őket, hanem csak egyezményileg meghatározott személyes előjogokat élveznek, amelyek azonban cselédjeikre nem vonatkoznak. A konzuli egyezmény alapján az összes állami és községi adók és illetékek fizetése aló mentesítve vannak. A rokkant- és hátramaradotti biztosítás után fizetendő járulékok azonban nem sorozhatók ide, mert nem bírnak adó jellegével, amennyiben nem a köz javára, hanem arra szolgálnak, hogy az egyes biztosítottak, illetve ezek hátramaradottai bizonyos igényjogokat nyerjenek.

A bányatársulások központosításának szükségessége Németországban mindinkább előtérbe nyomul. Legutóbb a birodalmi gyűlés kérvényi bizottsága mondotta ki, hogy a társulások birodalmi szervezését szükségesnek tartja. A porosz kormány képviselője hasonló értelemben nyilatkozott és sajnálkozását fejezte ki, hogy a többi szövetséges állam kormányai nem nyilatkoztak még a kérdéstről.

Betegsegélyző pénztárak egységes eljáráshoz való csatlakozása. Hamburgban 57 különböző betegsegélyző pénztár megállapodást létesített gazdasági és egyéb ügyekben való együttes közös eljárásra. E célból egy közös pénztári bizottságot alakítottak. Az első közös intézmény, a receptrevízió, amely az orvosok és a gyógyszerészek közreműködésével kívánja a pénztárak károsodását megakadályozni.

Rokkantak a betegsegélyző pénztárak szolgálatában. A német birodalmi belügyi hivatal a hadirokkantak alkalmazása érdekében megkereste a betegsegélyző pénztárak szövetségét. A leíratban a hivatal hangsúlyozza, hogy nem szándéka a rokkantak valamely csoportjának előnyben való részesítése, különösen nem a várományos altiszteknek, vagy nyugdíjas tiszteknek az alkalmaztatása. A pénztáraktól nem kívánja a hivatal, hogy túl menjenek azon a körön, amelyből szükségleteiknek megfelelően alkalmazottaikat eddig megválasztották csak arra kívánja a figyelmüket felhívni, hogy ezen a körön belül részesítsék előnyben az olyan hadisérülteket, akik pénztári szolgálatra alkalmasak.

Berufsgenossenschaft vagyoni eszközeinek felhasználása. Egy szakszövetkezetnek arra a kérdésére, hogy a harctéren lévő, vagy elesett tagok szükségét szenvedő hozzátartozóit szabad-e a Berufsgenossenschaft vagyonából támogatni, a német birodalmi biztosítási hivatal, hivatkozással a törvény 736. §-ára, amely szerint a szakszövetkezetek vagyoni eszközei csak az ott megjelölt célokra fordíthatók, tagadó választ adott.

SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY.

A tuberkulózis és a foglalkozás közötti összefüggés.

Rég óta tudjuk, hogy a tuberkulózis nagyrészt a szociális helyzettől függ s hogy a szegényebb néposztálynál gyakoribb, mint a jómódúaknál. Ennek oka részben az, hogy a szegényebb néposztály egészségtelen, túlszűfolt és tisztátalan lakásokra van utalva. Mindazonáltal a foglalkozásnak is fontos szerep jut. Az, hogy egy bizonyos néposztálynál a tuberkulózis esetek számát és halálozási százalékát mily mértékben befolyásolják a kedvezőtlen életfeltételek s mily mértékben a foglalkozás, azt pontosan meghatározni nem igen lehet. Kétségtelen, hogy a túlfeszített munka hajlamossá teszi a szervezetet fertőző betegségek s így a gümőkór iránt, mivel a szervezet ellentálló képességét csökkenti. Ugyanez a következménye meg van annak is, ha a test erősen lehül s éppen ez oknál fogva a tuberkulózis gyakori azoknál a munkásoknál, akiknél az ily lehülés a munkával járó következmény. A foglalkozással járó helytelen testtartás szintén károsan hat azáltal, hogy a lélegzést gátolja. Mindenekfölött elősegíti a gümős fertőzést és súlyosbítja annak lefolyását is a por és a mérges anyagok belélegzése.

A pornak a hatása annak minősége szerint különböző. Eltekintve a por-szerű anyagok maró hatásától és fertőzőképességétől, veszedelmes voltak annál nagyobb, mennél keményebbek, mennél csipkézettebb szélűek s mennél kevésbé oldódnak a porrészecskék. A porképződés a foglalkozások egész sorát teszi veszélyessé. Így a fémpor belélegzése a fémcsiszolók, aranyozók, betűöntők, reszelővágók, rézöntők, könyvnyomdászok, kisművesek, szerszámkészítők, lakatosok, mintakészítők, mázolók, cinkfehérrel dolgozók, fényezők, stb. egészségét veszélyezteti; az ásványi por, a malomkőmunkásokra, kőművesekre, kőfaragókra, fazekasokra, cement- és porcellán-, valamint téglagyári és bányamunkásokra, vegyi iparban dolgozókra, stb. hat károsan. A növényi portól szenvednek a molnárok, sütők, asztalosok, ácsok, kötélgyártók, takácsok, jutaszövők, dohánygyári munkások, stb. Az állati por a szűcsök, nyergesek, kárposok, kalaposok, gyapjúnyírók, kefékötők, esztergályosok egészségét ássa alá. A tüdők megbetegedései különösen a gombkészítőknél és a gyöngyházcsiszolóknál gyakoriak.

A por minőségén kívül a belélegzett por mennyisége is fontos. *Arens* vizsgálatai folyamán számításokat végzett, hogy bizonyos iparágakban mily mennyiségű port lélegzik be a munkás, föltéve, hogy az elhasznált levegő mennyisége óránként 500 liter s a munkaidő — egy évre 300 napot számítva — napi 10 óra. A vizsgálatok eredménye a következő adatokat szolgáltatja: az évenként belélegzett pormennyiség: lószórfonóknál 15 gramm, fűrészművekben 27 gramm, műgyapotgyárakban 30 gramm, malmokban 37 gramm, vasöntődékben 42 gramm, burnótgyárakban 108 gramm, cementgyárakban 333 gramm.

A belélegzett por egy része, különösen a durvább szemcséjű por, a felső légutakban és a nagyobb hörgőkben is lerakodhatik, ahonnan a szervezet még kiküszöbölheti. Mennél finomabb szemcséjű a por, annál nagyobb a lehetőség arra, hogy a tüdő szövetébe jusson s ott lobos folyamatokat okozzon. Az ily módon megtámadott tüdőrészek igen alkalmas talajul szolgálnak a gümöbacillusnak a megtelepedésre. Míg a szénbánya-munkások között a tüdőtuberkulózisban való megbetegedések száma igen nagy, a halálozási szám aránylag kicsiny.

Sommerfeld szerint a gümőkóros elhalálozások számának gyakorisága következőképen alakul:

	1.000 élő közül tüdővész- ben meg- halt	1.000 ha- láleset közül tüdő- vészre esik		1.000 élő közül tüdővész- ben meg- halt	1.000 ha- láleset közül tüdő- vészre esik
pormentes üzemekben	2·39	381·0	Ásványi porképződés- sel járó üzemekben	4·42	403·4
porképződéssel járó üzemekben	5·42	480·0	kőfaragóknál	34·9	803·3
átlagban	5·16	478·9	porcellánmunkásoknál	14·0	591·0
hasonló korú berlini férfilekosság közül	4·93	332·3	kőműveseknél	4·26	382·0
Fémporképződéssel járó üzemekben	5·84	470·6	üveggyáraknál	—	375·0
a) rezet feldolgozó üzemekben	5·31	520·5	Szerves porképződés- sel járó üzemekben	5·64	537·04
b) vasat feldolgozó üzemekben	5·55	403·7	bőr-, szörme- és toll- portól	4·45	565·9
c) ólmot feldolgozó üzemekben	7·79	501·7	gyapjú- és gyapotportól	5·35	554·1
			fa- és papirportól	5·96	507·5
			dohányportól	8·47	598·4

Igen gyakori a tuberkulózis azon üzemekben, amelyekben ólmot használnak vagy ólmot dolgoznak föl. A leipzig-i Ortskrankenkasse-nak az 1910. évről szóló statisztikája szerint 10.000 ember közül gümőkóros volt: kályha- és fazekasmunkások közül 80, mázoló, fényező, stb. közül 89, nyomdászok közül 90, betűöntők közül 97, betűszedők közül 139, nyomdai segédmunkások közül 167.

A gümőkór gyakori fellépésének meggátlása céljából szükséges volna, hogy pályaválasztáskor a fiatal munkásokat orvosilag megvizsgálják és az orvos véleményét figyelembe vennék. Az orvosi vizsgálatot ne akkor végezzék, mikor a tanuló már munkába állott, hanem még a pályaválasztás előtt. Az orvosnak ily irányú ténykedése éppen nem könnyű és sokszor lehetetlen lesz, hogy a tanulónak oly megfelelő hasznos pályát ajánljon, amely testalkatának megfelel; ennél fogva legtöbbször csak arra szorítkozhatik, hogy a tanulót megóvjá oly foglalkozás választásától, amely egészségére ártalmas. Ha e vizsgálatnak más haszna nem volna, úgy ez is — különösen a pénztárak részéről — méltánylást és támogatást érdemel.

Küzdelem a tuberkulózis ellen. Gróf Tisza István miniszterelnök kezdeményezésére folyó hó 6-án megalakult a *tuberkulózis elleni küzdelem országos központja*. Célja: az állam és a társadalom összhangú együttműködését biztosítani. Az ülésre küldött meghívók szerint az »ország jövője követeli, hogy útját álljuk annak a veszélynek, amely a háború alatt megfogyott népességünket visszatérő katonáink fertőző betegségei révén fenyegeti. E kettős cél elérésére *szanatoriumokra* van szükség, amelyekben a gyógyítás minden eszközével dolgozhatunk tuberkulózisban szenvedő katonáink egészségének helyreállításán, *kórházakra*, amelyekben a gyógyíthatatlanok elhelyezhetők és egészséges emberektől távoltarthatók, *gondozó intézményekre*, amelyek támogatás, tanács és megfelelő intézkedések segítségével érik el azt, hogy az otthon tartózkodó vagy dolgozó beteg gyermekeinek, lakó és munkatársának egészségét ne veszélyeztesse.«

Báró Korányi előadásában rámutatott, hogy gondoskodni kell arról, hogy a polgári életbe visszatérő gyógyultak állandó támogatásban és állandó ellenőrzésben részesüljenek. *Munkaközvetítésükön, munkafölügyeletükön kívül gondozni kell lakásviszonyaikat, veszélyeztetett gyermekeiket pedig ki kell helyezni.*

Az ország közegészségügye érdekében igazán örvendetes, hogy végre komoly akció indul a tuberkulózis elleni védekezés érdekében, aminek fontosságát emelik a nép mostani abnormális *táplálkozási viszonyai*.

A Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár igazgatósága május hó 25-én tartott ülésén foglalkozott a szociális egészségügyi tanácskozások eredményeképpen előterjesztett javaslatokkal, és azokat mind elfogadta. A pénztár *szociális egészségügyi működése* a javaslatok elfogadásával oly széleskörű lesz, hogy ezáltal e téren az adott viszonyok között minden kívánalmat kielégít. Működése sok tekintetben úttörőnek lesz mondható.

A Pályaválasztási Tanácsadó intéző bizottsága május hó 29-én Dér alpolgármester elnöklete alatt ülést tartott, amelyen beszámolt a Tanácsadó 1914—1915. évi működéséről. A háború által okozott rendkívüli viszonyok ellenére is sikerült a Tanácsadónak elérnie azt, hogy ma már az intézmény hézagpótlónak mondható. A Tanácsadó működése főként a szülőknek a helyes pályaválasztás szempontjai felől való felvilágosítására irányult. E cél érdekében a főváros oktatásügyi osztályának támogatásával évenként az elemi és polgári iskolákat elhagyó, pályát választó fiuk és leányok között, a »szülők figyelmébe« című tájékoztató irat osztatott ki. Azonkívül a főváros három iskolájában tartott fenn a szünidőn át tanácsadó helyet, ahol díjtalanul adtak felvilágosításokat a Budapesti Pénztár és az Országos Pénztár orvosai által eszközölt vizsgálatok alapján. A Tanácsadó működését már vidékre is kiterjesztette. Végül társelnöknek dr. Wildner Ödön fővárosi tanácsnokot választották meg.

A debreczeni családi kertek. Néhány lelkes munkásbarát még 1907—1908. évben propagandát indított, hogy Debreczen környékén munkáskertek létesíttessenek. *Szántó Győző* debreczeni gyáros agitációja folytán a kezdeményezés sikerrel is járt és első évben kísérletképpen 146 egyén részére 4—600 négyzetméter munkáskerteket rendeztek be. Az első évi eredmény után 1909-ben megalakult a Közhasznú Munkáskertek Egyesülete, amely most adta közzé az 1915. évről szóló jelentését.

Az egyesület működését segítette a debreczeni Országos Gazdasági Bizottság is, amely feladatává tette, hogy a város belterületein és periferiáin parlagon heverő földet megműveltesse. Az egyesület az év folyamán a már meglévő 9 munkáskert-telepen kívül 9 háborús telepet is létesített, 680 kerttel. Ezzel az összes megművelt földek 1915-ben 180 holdon 1.240 kertre emelkedtek.

A jelentés magában foglalja az év tavaszán történt újabb intézkedéseket is, amelyekből kitűnik, hogy a háborús kertek száma 1916. tavaszán újabb 11-gyel szaporodott.

A művelés alatt álló 29 kert-telepen több mint 2.500 kerten, ugyanannyi család dolgozik, ami legalább 10.000 munkáskezet jelent. Ezek a saját szükség-

letükre szolgáló veteményeket, maguk termelik, fölöslegüket pedig piacra viszik. A 2.500 bérlő között csaknem az összes dolgozó foglalkozási ágak szerepelnek, találunk közöttük köztisztviselőket, ipari munkásokat, nyugdíjasokat, tanítókat, lelkészeket, egyházi alkalmazottakat, hadi rokkantakat, hadbavonultak családtagjait, stb.

Az egyesületet a kereskedelemügyi minisztérium évi 500, a földművelésügyi minisztérium évi 700 koronával, a Magyar Gyáriparosok Szövetsége 400 koronával, Debreczen sz. kir. városa pedig 1.000 koronával támogatja.

A háború után való anyasági biztosítás érdekében több egyesület beadványt intézett a németbirodalmi gyűléshez és a szövetségtanácshoz. A beadványban kérik: az anyasági biztosítást úgy a kereső, mint a nem kereső nők részére; a törvényes és nem törvényes szülések egyenlő elbírálását. A biztosítás szolgálmányait a következőkben kérik megállapítani: a) Gyermekekégyi segély 8 héten át a hetibér 75%-ának megfelelő összegben; b) A terhesség okozta munkaképtelenség esetén táppénzt 6 héten át a fenti összegben; c) Orvosi segélyt és szülésznői támogatást a szülésnél és a terhességből előálló bántalmaknál; d) A gyermekégy idején, ha szükséges, a háztartás vezetéséről gondoskodást 14 nap tartamára; e) A szülő nőnek intézetbe való elhelyezését legalább 14 nap tartamára; f) Szoptatási segélyt, a gyermeküket szoptató anyáknak 8 hónapon át a keresetük $\frac{1}{4}$ része erejéig, de legalább 50 pf. összegben. Az e—f. pont alattiak a biztosított férfiak nejeinek is nyújtandók.

A wolhyniai láz. Uj háborús betegséget figyeltek meg Wolhyniában. Ez a betegség többnapos, időszakonként visszatérő lázzal lép fel, miért is rokon a visszatérő lázzal. Bacillusok okozzák és tetvek által hurcoltatik szét. A bacillusok fellelhetők a roham előtt és ennek tartama alatt is. Ezek a bacillusok állatokra is átvihetők. A betegség többnyire minden előjel nélkül hirtelen lép föl, néha rázóhideggel, néha anélkül. Leggyakrabban hatalmas fájdalmakkal jelentkezik az egész testben és a keresztcsontban, amely fájdalmak néha oly mértékben elharpództak, hogy a beteg képtelen volt fekve maradni. Néha a lép is megdagadt. E betegség legsűrűbben őszszel és télen lép fel.

Cukorbetegség és idegesség. Alig van még egy olyan kérdése az orvostudománynak, ahol annyi volna az eltérő vélemény, mint a cukorbetegségnél. De nem szabad hinni, hogy ez azon múlna, mintha az orvosi kutatás képtelen volna behatolni ebbe a komoly kérdésébe a gyakorlati gyógytudománynak. Ma már ugyanis semmi kétely sem fér hozzá, hogy a cukorbetegségnek több válfaja van, hogy a cukornak a vérben való felszaporodása és a cukor kiválasztódása a vizelettel csak hasonnemű jelenségei a különböző megbetegedéseknek, mint pl. megbetegedése a hasnyálmirigynek (pankreas), a májnak, vagy egy általános anyagcserezavar a sejtekben és így tovább. Ugyancsak orvosi tapasztalatok mutatták ki azt a határozott összefüggést, ami az idegrendszer és a cukorbetegség között fennáll. Így hozzák fel példának, hogy a zsidóknál azért annyi a cukorbeteg, mert az ő társadalmi helyzetük, még akkor is, ha egyébként a társaság magasabb osztályához tartoznak, sok izgalommal jár (szerepük a kereskedelemben, pénzügyekben, stb.). A zsidók tág hajlamossága az idegességre itt szintén figyelembe jöhet. A kísérleti élettanból tudjuk azt is, hogy a nyúltvelőben, a központi idegrendszer azon részében, amely az agyat a gerincaggyal összeköti, egy olyan idegsejtcsoport helyezkedik el, amelynek megsértése állatnál rögtön a vér cukortartalmának megszorodását, azaz a test cukorlerakatából, nevezetesen a májból, cukornak a vérbe való átlépését eredményezi. A betegágnál tett tapasztalatok azt mutatják, hogy ez az emberre is érvényes: így látunk daganatokat a nyúltvelőben, amelyek bizonyára ama bizonyos idegsejtek izgatása útján a vizeletben bőséges cukor megjelenését eredményezik. Ebből az idegsejtcsoportból, vagy ha úgy tetszik, »cukorközpontból« történik a szervezet cukorháztartásának a szabályozása, és nem nehéz rájönni, hogy innen, ezen keresztül idegizgalmak is előidézhetnek cukorbetegséget. Bang Ivar svéd tanár psychikus úton létrejött cukorbetegséget észlelt házinyulaknál. A házinyulak cukorbetegékké lettek, ha valamilyen kísérleti célból megkötötték. Ha azonban az állatot, mielőtt kísérleti célra megkötötték, több-kevesebb ideig a laboratóriumban tartották, úgy az

összekötözés folytán nem lett cukorbeteggé. Sőt eleinte a házinyulnál bekövetkezett a vérben a cukorfelhalmozódás lekötözés nélkül is, ha rajtuk kísérleti célból csak dolgoztak is; később cukorbetegség csak akkor lépett fel, ha lekötözték őket; még később pedig csak akkor, ha operálták vagy kutya által üldöztették őket. Bang abban a véleményben van, hogy más laboratoriumi állatok is így viselkednének és hogy más állatok is kaphatnak »psychikus« cukorbetegséget, amint ezt az embernél is ismerjük.

Aspirinmérgezés esete. Öngyilkossági szándékkal 30 éves asszony 80 gramm aspirint vízbe keverten egy óra alatt megivott. Fél óra múlva erős fülzúgás lépett föl, majd öntudatlanság állott be, amely akkor szűnt meg, amikor — mintegy 3¹/₂ órával a mérgezés megtörténte után — gyomrát kimosták. A következő napon tompa nyomás érzése a fejben, fülzúgás és erős szomjuság érzése, kipirult arc, csökkent hallóképesség állott fenn. Az ötödik napon a szubjektív panaszok nagyjából megszűntek, csupán a fejben a nyomás-érzés maradt meg. Láz, verejtékelválasztás, szívműködési zavarok nem jelentkeztek a két nap múlva, a vizelet sem tartalmazott kóros alkatrészt; később újból fehérje mutatkozott a vizeletben, de ez három hét múlva teljesen eltűnt. A mérgezést követő 10-ik napon a hallási zavarok is teljesen megszűntek.

MUNKÁSVÉDELEM. MUNKAVISZONY.

A nemzetközi munkaügyi hivatal a háború alatt is fenn bírta magát tartani, a hivatal három nyelvű (német, francia, angol) Bulletin-je most is rendszeresen megjelenik. Az államok és az országos egyesületek hozzájárulásán a háború alatt is nagyrészt befolytak s így a hivatal további működésének az anyagi lehetőségei is megmaradtak. Az államok közül Belgium, Nagybritannia, Délafrika, Kanada és Olaszország nem fizették meg a járulékot, ellenben a központi hatalmak, továbbá Franciaország és Ujzéland beszállították hozzájárulásukat.

Ankét a munkaközvetítésről. A kereskedelemügyi miniszterium az ipari, bányászati és kereskedelmi munkaközvetítés ellátásáról szóló 1916. évi XVI. t.-c. mielőbbi végrehajtásával foglalkozik. A végrehajtási rendelkezés kibocsátása előtt a szakköröket ankétre hívta össze, amely május 29-től 31-ig tartattak meg. Le-folyását ismertetni fogjuk.

A magyarországi szakszervezetek 1915. évi működése. A háborus állapot érezteti hatását a szakszervezetek működésénél is. Az újabb mozgósítási rendelkezések folytán a szervezetek taglétszáma csökkent. A taglétszám az 1914-ik évhez képest 8.129-cel (15·78%) csökkenést mutat. 1915. december 31-ikén 36.690 férfi és 6.691 női tagja volt a szakszervezeteknek. A férfi tagok száma 18·24%-al csökkent, a női tagok száma ellenben 0·89%-al emelkedett. Hat szervezetnek a taglétszáma az 1914. évi eredményhez képest emelkedést mutat. A vas- és fémmunkások szervezete 3.159 taggal szaporodott. A taglétszám csökkenésének természetes következménye a bevételek csökkenése. A szervezetek bevétele 1.256.135 korona volt az 1914. évi 2.132.542 koronával szemben, ami 58·90%-os csökkenésnek felel meg. A szervezetek összvagyonja az év végén 3.458.258·92 koronát tett ki. A kiadás 913.157 korona volt, az 1914. évi 2.249.506 koronával szemben. A csökkenés 40·59%. Munkanélküli segély címén 1914. évben 747.278·76 koronát, 1915. évben 99.956·53 koronát fizettek ki. Az utas- és költözködési segély tételnél 5.381 koronát találunk az 1914. évi 81.301·26 koronával szemben. A szervezetek által kifizetett beteg- és szülési segély is 60%-kal csökkent, ellenben az özvegy-, árva- és rokkantsegély több, mint tízezer koronával emelkedett. A jelentés beszámol a szervezetek által végzett munkaközvetítésről is. A jelentésben felsorolt 36 szervezet az év folyamán közvetített 23.918 munkást, 20.922 férfit és 2.996 nőt. Közvetítésre jelentkezett 25.240 férfi és 4.065 nő. Ez adat szerint a jelentkezők 81·61%-a közvetített, ami kétségtelen eredményes működésnek tekinthető. Megemlíti a jelentés e fejezete, hogy a háború második évében még a fényüzési árú gyártásával foglalkozó szakmákban is nagy volt a munkáskereslet és a munkanélküliség teljesen megszűnt. A pincérek, a vas- és fémmunkások szervezete nem tudta a keresletet kielégíteni. A szervezetek különféle alapból, gyűjtésből, háborús segély címén 1.676.526 koronát fizettek ki.

A vas és fémipari gyárakba kivezényelt munkások érdekében az osztrák vas- és fémmunkások szövetsége beadványt intézett a közös hadügyminisztériumhoz. A beadvány a munkások díjazásával, a szervezkedési szabadság és a katonai parancsnokok hatáskörének a kérdéseivel foglalkozik. A díjazás kérdésében a szövetségnek az az álláspontja, hogy a gyárakba munkára kirendelt katonák azonos elbírálás alá esnek a személyes szolgáltatásra kötelezett munkásokkal s ennél fogva épp olyan bérben kell őket részesíteni, mint a gyár egyéb munkásait.

A szervezkedési szabadság dolgában egy különösen sérelmes esetből kifolyólag — amikor egy hadisérült munkástitkárt azért, mert egy szakmai gyűlésen résztvett, 14 napi elzárásra ítélték — a szervezkedési szabadság biztosítását kéri a szövetség a kirendelt munkások részére is.

A harmadik pontnál pedig azt sérelmezik, hogy a katonai parancsnokok a munkásokat olyan üzemekbe helyezik át, ahol rosszul lesznek díjazva, ismeretlenek s a megélhetésre szükségüket sem keresik meg.

Szociálpolitikai kérdések a németbirodalmi gyűlésen. A német birodalmi gyűlés költségvetési bizottsága május havi üléseiben szociálpolitikai kérdésekkel is foglalkozott. A szociáldemokrata párt a háború alatt felfüggesztett munkásvédelmi rendelkezések újból hatályba helyezését indítványozta. Ezt az indítványt a bizottság nem fogadta ugyan el, elhatározta azonban, hogy a nehéz vasiparban nők és fiatalok munkások csak akkor alkalmazhatók, ha az egészségük és erkölcsiségük védelmére szükséges előfeltételek teljesítettek s kimondotta, hogy az üzemek kötelesek a nőknek a balesetektől való megvédésére az ő speciális helyzetüket figyelembe vevő berendezéseket létesíteni.

Elfogadott a bizottság továbbá egy indítványt, amely felhívja a kormányt, hogy az iparfelügyelők gyűjtsék össze a nők és ifjú munkások munkájából szerzett tapasztalatokat s a normális termelési viszonyok beálltával azonnal korlátozzák a nők és fiatalok munkaidejét. Foglalkozott a bizottság a nők keresetének, a vasárnapi munkaszünet teljes helyreállításának a kérdésével is. A hadiszergyárak viszonyainak a kérdésénél elfogadta a szociáldemokraták azon indítványát, hogy a bérdifferenciák kiegyenlítése céljából az egyes ipari kerületekben panaszbizottságok létesíttessenek, amilyenek Berlinben és Szászországban már működnek. A sütők éjjeli munkájának a tilalma tárgyában a kormány képviselője kijelentette, hogy a kormány a tilalmat a háború után is fentartani szándékozik. Foglalkozott még a bizottság a hadbavonultak családjainak a bősegebb segélyezésével, a kislakás-kérdéssel s a hadirokkantak részére létesítendő otthonok kérdésével.

A porosz vasutasok szabadságolása. A porosz vasútügyi miniszter rendelete szerint a porosz államvasutak alkalmazottainak az idén is kijár az évenkénti szabadságolás. A szabadságidő tartama azonban nem haladhatja meg a rendes évi szabadságidő kétharmadát. Hasonlóan rendezték a badeni vasutasok szabadságolásának az ügyét is.

A női munka térhódítása a német nehéz-vasiparban. Hogy a háború alatt milyen mértékben terjedt a női munka olyan üzemekben is, amelyekben azelőtt egyáltalán nem, vagy csak alig foglalkoztattak nőket, arra tanulságos példaként szolgál az essen Krupp-gyár vállalati pénztárának az évi jelentése. A pénztár átlagos taglétszáma 1911-ben 35.151, 1915-ben pedig 56.814 volt. 1913-ig a gyárban nem dolgoztak nők s így a pénztárnak nem volt nőtagja. 1914-ben 1.329 nőtagja volt a pénztárnak, 1915-ben 4.936-ra emelkedett a nőtagok átlagos száma. Az 1915. év végén a gyár munkáslétszáma 65.519 volt s ezek között már 10.928 volt a nő.

A harctéren fürdés közben vízbefult tartalékos katona felesége részére a német hadügyminisztérium állandó hadi özvegyi segélyt ítél meg. Az illető katona nem parancsra ugyan, azonban felebbvalójának tudtával ment fürdeni s minthogy a fürdésre tisztasági és egészségi okokból szüksége volt, a minisztérium a balesetet katonai szolgálat közben történtnek minősítette.

Szociálpolitikai háborús intézkedések Franciaországban. A munka nélküliség a bevonulások folytán Franciaországban is csökkent s ezzel kapcsolatban csökkent a munkanélküliekről való gondoskodás szükségessége is. Páris város az 1914. év végén több mint százezer munkanélküli férfit segélyezett, 1915 végén a segélyezett férfiak száma 15.858 volt. A munkanélküli segélyben részesült nők száma az 1914. év végén 130.351, az 1915. év végén 73.915 volt. Nagy nehézséget okoz a munkaközvetítés rendezése, mert habár az 1911. évi törvény értelmében minden tízezerél több lakossal bíró községnek munkaközvetítőt kell állítani, a háború kitörése idején csak néhány községnek volt munkaközvetítője. A múlt év végén a kormány a prefektusokat hívta fel, hogy a községeket kötelezzék a munkaközvetítők felállítására s ezenkívül a munkakereslet és kínálat összegyűjtése és elosztására a departement-k is állítsanak fel közvetítőket.

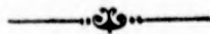
Szükséges volt a kormány közbelépése a hadfelszerelő-ipar munkásainak a munkabére tekintetében is. Ezért az újabb szállítási szerződésekbe a bérekre vonatkozó kikötéseket is vesznek fel. A hadügyminiszter egy rendelete pedig arról intézkedik, hogy a hadfelszereléseknél dolgozó munkásoknak kéthetenként egy pihenő napot kell engedélyezni.

Norvégiában a munkaviszályok az utóbbi hónapokban kiélesedtek. A bányamunkások sztrájkját (4.000 sztrájkolóval) a fémmunkások tervezett szolidaritási sztrájkjával szándékoztak a munkások támogatni. Ez ugyan az állami közvetítő közbelépésére elmaradt, de akkor viszont a munkaadók zárták ki a munkásokat. A 20.000 kizárt munkásnak a fele azonban mindjárt másutt helyezkedett el. Az újabb egyeztetési kísérletek meghiúsultak, mert a munkaadók csak együttesen akarták a bányászok és a vas- és fémmunkások bérszabályait rendezni, a bányavállalatok pedig nem akartak a munkásoknak engedményeket tenni. A munkaadók június 3-ára újabb, mintegy 77.000 papír-, dohány-, textil- és sörfőzőmunkást érintő kizárással fenyegetőztek. A többi szakmák munkásai ezzel szemben sztrájkba szándékoztak lépni. A skandináv szakszervezetek együttes értekezlete már tárgyalta a segélyezés kérdését. Az állami egyeztető újabb lépéseket tett a kiegyenlítés érdekében s a minisztertanács is foglalkozott már az esetleges kényszeregyeztetés kérdésével.

A legújabb hírek szerint a bányamunkások és a vállalatok között létrejött a megegyezés, úgyszintén megegyeztek hosszabb tárgyalások után a vasipari munkások és munkaadók. A munkások követeléseik nagyrészt megkapták. A tervezett kizárások és sztrájkok eszerint elmaradnak, s az egyeztetési kényszerről szóló törvényjavaslatot — amelyet a kormány már a storting elé terjesztett — valószínűleg le kell venni a napirendről.

Munkáshiány Angliában A »Labour Gazette« f. évi március havi jelentése szerint a női munka emelkedése ellenére is érzékeny munkáshiány van az angol iparban. Februárban a munkások 0.5%-a volt munkanélkül, ez a szám eddig a legalacsonyabb a munkanélküliek statisztikájában. Márciusban az arány nem változott. Munkanélküliség tulajdonképpen csak az építő- és nyomdaiparban van. Nagy a munkáskereslet a hajóépítő-, a vas-, a juta- és a gyapotfonóiparban s a mezőgazdaságban.

Nőknek nagyobb számban való alkalmazását az iparban akarja tervszerűen elősegíteni az angol kormány. Ebből a célból a belügyi és kereskedelemügyi miniszterek felhívást intéztek a munkaadókhöz, amelyben rámutatnak arra, hogy a behívott férfiakat csak a most munkanélkül levő, vagy a háború szempontjából kevésbé fontos iparágakban dolgozó nőkkel lehet helyettesíteni. A nők alkalmaztatása s az esetleg szükségessé váló üzemi változtatások érdekében úgy a munkaközvetítők, mint az iparfelügyelők tanácsát és segítségét megígérik s kilátásba helyeznek könnyítéseket a munkásvédelmi intézkedések körül. A munkapiac áttekinthetősége érdekében a munkaadókat arra hívják fel, hogy állandóan közöljék a munkaközvetítő intézetekkel a munkásszükségletet.

SZAKIRODALOM.

„**A munkáskérdés lényege**“ cím alatt igen érdekes társadalompolitikai tanulmányt írt Méhely Kálmán, a Magyar Vasművek és Gépgyárak Egyesületének ügyvezető igazgatója. A tanulmányban 30 budapesti gépgyár 30.000 munkásának kereseti- és személyi viszonyait dolgozza fel azon statisztikai adatok alapján, amelyeket az általa vezetett egyesület gyűjtött. Méhely a munkáskérdés lényegének felderítésére törekszik, a budapesti gépgyárak munkabér-viszonyainak feltüntetése alapján. A munkabér-statisztikát külön 25 táblázat igen szemléltetően mutatja be. A könyv példányonként 20 koronáért a Magyar Vasművek és Gépgyárak Egyesületében (Mária Valéria-utca 10.) kapható. Legközelebb behatóan ismertetjük.

Anyasági biztosítás. A »Stefánia-Szövetség az anyák és csecsemők védelmére« könyvpiacra hozta az anyasági biztosítás kérdésében a Szövetség szociálpolitikai szakosztálya által rendezett szaktanácskozás naplóját. Tartalmazza Pap Géza miniszteri osztálytanácsos-bíró nagyérdékű előadását s az ehhez fűződő vitát. Az előadás és a hozzászólások minden irányban megvilágítják a kérdést és igen becses anyagot tárnak fel. Az anyasági biztosítás az anya- és csecsemővédelemnek legjelentősebb szociális eszköze, s mint ilyen, a közel jövőben foglalkoztatja majd az államot és társadalmat. A füzet tehát igen aktuális. Megrendelhető a Munkásügyi Szemle kiadóhivatalában, példányonként 2 K-ért.

Dr. Paul Kaufmann: Sociale Fürsorge und deutscher Siegeswille. A német könyvpiacra már 19-ik kiadásban jelent meg a háborús szakirodalomnak e kiváló terméke, mely ékesszólóan bizonyítja, hogy a szociális gondoskodásnak mily óriási része van Németország hatalmának és erejének kifejtésében. Rendkívül sok és értékes adatot tartalmaz a német szociális intézmények, főleg a szociális biztosítás működéséről. Megrendelhető a Munkásügyi Szemle kiadóhivatalában. Ára 1 korona.

Ágoston Péter: A mi útjaink. (Magyarország jövője.) Az ismert szociológus és jogtudós ebben a munkájában Középeurópa kérdésével foglalkozik. Ismerteti a kérdés minden vonatkozását, foglalkozik mindazokkal a szempontokkal és érvekkel, amelyeket a középeurópai államszövetség megalakításának hívei és ellenségei a maguk igazának bizonyítása mellett fölhoznak. Mindvégig érdekes okfejtésének az a végső konklúziója, hogy a középeurópai államszövetség megteremtése későbbi háborús bonyodalmak eshetőségét rejti magában s a világbékére csak egyetemes európai államszövetség eszméjének megvalósítása vezethet.

Az érvekben gazdag munkát, amely a nagyváradi Társadalomtudományi Társaság kiadásában, »A jövő kérdései« című sorozat első kötete gyanánt, jelent meg, sok tanulsággal olvashatják a középeurópai államszövetség eszméjének hívei és ellenségei egyaránt. Ára 3 korona.

Dr. Varjassy Lajos: A korona intervalutáris árfolyama. Dr. Varjassy Lajos, az aradi kereskedelmi és iparkamara titkára, a háború gazdasági vonatkozásaival kapcsolatban érdekes tanulmányt írt, amely a korona árfolyamának csökkenését ismerteti és a monarchia pénzügyi politikájának háború előtti és háború alatti állapotát vázolja. A tanulmány, amely a kormánynak az árfolyam megszilárdítása céljából foganatosított intézkedéseit is részletesen ismerteti és beható kritika alá vonja úgy az eddigi intézkedéseket, mint a háború után az országra váró feladatokat, az aradi kereskedelmi és iparkamara kiadásában jelent meg és két koronáért kapható.

■ ■ ■	JOGGYAKORLAT	■ ■ ■
-------	---------------------	-------

BETEGSEGÉLYEZÉS.**A műszem szükséges gyógyászati segédeszköz.**

A budapesti munkásbiztosítási választott bíróság 1916. április 19-én kelt 1915. Bet. II. 40/8. számú ítélete.

Ítélet: A bíróság a pénztár igazgatóságának határozatát felülvizsgálván, igénylőt azzal az igényével, hogy egy műszem vételára fejében részére 16 korona megítéltesék: elutasítja.

Indokok: M. L. pénztári tag, kazán-kovács 1914. december 16-án munkaközben jobb szemén elszenvedett sérülés folytán jobb szemét elvesztette. A pénztári iratok közt elfekvő számla tanúsága szerint egy műszemet vett 16 korona árban és ennek megtérítését kérte a pénztártól. A kerületi pénztár igénylőt elutasította. A bíróság a mai napon megtartott tárgyalás során meghallgatta dr. M. orvosszakértőt, akinek véleménye szerint a műszem, foglalkozására való tekintet nélkül szükségesnek tekintendő, mert megakadályozza a kötő-hártya hurutus megbetegedését, amire igénylő szeme hajlandóságot mutat. A sürgős szükség azonban, a műszem beszerzésére nem forog fenn. A bíróság, bár a pénztár sérelmezett határozatának indokait nem fogadta el, mert a műszemet, igénylő foglalkozására való tekintet nélkül szükségesnek tartotta, egyrészt abból az okból, hogy az idegen anyagoknak az üres szemüregbe való behatolását megakadályozza, azt gyúladásos megbetegedéstől óvja, másrészt mert az üres szemhelynek látása által okozott kellemetlen érzés igénylőt a munkaalalom megszerzésében korlátozni alkalmas, igénylő kérelmét megítélhetőnek még sem találta. A T. céljánál és berendezésénél fogva a pénztár az 50. §-ban előírt segélyeket csak természetben köteles a tagnak kiszolgáltatni s a pénztár megkerülésével a tag által megszerzett orvosi segélyek vagy segédeszközök ellenértékét csak akkor köteles a tag részére megtéríteni, ha azoknak igénybevételére a tagnak sürgős szüksége van. Igénylő anélkül, hogy a pénztárhoz fordult volna, saját költségére szerezte be a műszemet, holott erre — mint az orvosszakértő véleményéből is megállapítható — sürgős szüksége nem volt. Helytelenül járt el tehát igénylő akkor, mikor a pénztár természetbeni segélyezését mellőzve, magánúton szerezte be a műszemet, miért is igénylőt azzal az igényével, hogy a pénztár ezen műszem árának megtérítésére köteleztessék: a bíróság elutasította. De nem volt megítélhető igénylő követelése azon összeg erejéig sem, amely felmerült volna a pénztár részére akkor is, ha a műszemet a pénztár természetben szolgáltatta volna ki, mert ha sürgős szükség esete fenn nem forog, akkor a jogtalanul génybe vett segély megtérítését a tag annak egy részére sem igényelheti.

Táppénz részbeni visszatérítése, mert a beteg dolgozott.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1916. évi február hó 28-án tartott biztosítási tanácsülésében 14,591/1915. szám alatt hozott határozata:

Határozat: A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal igénylő felebbezésének részben helyt ad s az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár igazgatósága határozatának részleges megváltoztatása mellett H-t D-ot arra kötelezi, hogy az Országos Pénztárnak határozatában megjelölt pójtárulékot addig fizesse, míg a pénztárnak 59 K 50 f kára egészben meg nem térül. A jelzett határozatban megállapított többi (jelesül 119 K, 59 K 50 f = 59 K 50 f) pójtárulék fizetésének kötelezettsége alól — az Országos Pénztár határozatának e részben való megváltoztatásával — felmenti H. D-t.

Megokolás: Az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár azért kötelezte H-t D-ot, aki 1913. március 15-től augusztus 9-ig terjedő időben 140 napig táppénzes beteg volt, a betegsége utolsó 68 napjára, vagyis 1913. június 3-a és augusztus 9-e közé eső időre felvett táppénznek pójtárulék útján való visszafizetésére, mert betegellenőrének jelentése alapján azt állapította meg, hogy H. D. az utóbb jelzett időtartam folyamán állandóan dolgozott.

H. D. felebbezésében előadta, hogy heti 12 korona 25 f táppénzből, amely-

ből heti 8 korona lakbért is kellett fizetnie, öt tagból álló családját öt hónapon keresztül tartó betegsége alatt eltartani nem tudta s családjának nagy nyomorából származó kényszerhelyzete utalta őt arra, hogy betegsége utolsó két hónapján némi csekély munkát végezzen. A hivatal H. D. munkaadójának, néhai Z. M-nak »Munkások névjegyzéke« című könyvéből, amelyben az egyes munkások által beszállított kész munka mennyisége van bejegyezve, azt állapította meg, hogy H. D. az 1913. június 3-a és augusztus 9-e közé eső, vagyis azon idő folyamán, amelyre a pénztár a póttárulékot kiróta, fele annyi munkát sem végzett, mint máskor egészséges korában. Ennek alapján a biztosítási tanácsnál az a meggyőződés jutott érvényre, hogy H. D. nem volt képes a szóban levő egész, két hónapot meghaladó idő folyamán kereseti munkáját folytatni s nem is dolgozott ezen jelzett időtartamon át, hanem, hogy a saját és családja nyomorán enyhítsen három napnál hosszabb megszakításokkal, a szóban lévő időtartamnak körülbelül felét fordította munkára. Ez alapon, mivel a fenforgó körülmények között arra nem merült fel adat, hogy H. D.-nak beteg állapota szóban lévő magatartása következtében súlyosbodott volna s ekként az 1907. évi XIX. t.-c. 52. §-át kellene alkalmazni, az e határozat rendelkező részében érvényre jutott megoldás mutatkozott törvényesnek és igazságosnak.

A sürgős szükség fogalmához.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1914. P. 231/9. számú 1916. ápr. 7-én kelt ítélete.

Ítélet: A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal a b.-i kerületi munkásbiztosító pénztár felebbezésének helyt adva, igénylőt úgy a szanatóriumi ápolási költség megtérítése, mint a szanatóriumi ápolás 21 napi tartamára igényelt egész táppénz iránt vagylagosan támasztott igényével elutasítja.

Megoklás: A Schwartzter-féle magánszanatóriumban ápolás költségének megtérítése iránt támasztott igényt el kellett utasítani, mert a felső bíróság a pótlólag beszerzett iratokból azt a meggyőződést szerezte, hogy igénylő férjét, akinek jogán a pört indította, beigazolt sürgős szükség nélkül (T. 59. §.) vitte magánszanatóriumba.

A felső bíróság ugyanis tényként állapította meg azt, hogy igénylő férje a Schwartzter-féle magánszanatóriumba a budapesti VII. ker. előjáróságnak 1913. évi március hó 6-án 11.821/913. sz. a. kelt átirata alapján vétetett fel. Tehát ugyanazon a napon, amely napon a pénztár részéről igénylő férje részére a kórházi kezelést biztosító utalvány kiállítatott. Ezen utalványon rajta van az a megjegyzés, hogy a kórházi felvétel megtagadása a túloldalon igazolandó; az utalvány tulsó oldalán e célra nyomott formula szövege azonban senki részéről ki nem töltetett. Igénylő tehát azt, hogy férjét a dunabalparti kórházakban nem vették fel, nem igazolta ugyan, — de mert a dunabalparti kórházakban ön- és közveszélyes elmebetegek nem vehetők fel, csupán a dunajobbparti kórházak megfigyelő osztályára, — ezt az állítást valónak elfogadta.

Ezzel szemben a nevezett előjáróság értesítéséből megállapította azt is, hogy az előjáróság az ön- és közveszélyes elmebetegeket szabály szerint vagy a székesfőváros elmebeteg-megfigyelőjébe, vagy az egyetemi elmekórtani klinikára, vagy a lipótmezei avagy angyalföldi állami elmeegógyintézetbe, tehát köz-, illetve nyilvános jellegű intézetekbe szállítja, amelyekben való ápoltság után a pénztárt tagjai után az 1898. évi XXI. t.-c. 9. §-a és az 1907. évi XIX. t.-c. 206. §-a értelmében ápolási költség nem terheli. Ugyancsak az előjáróság értesítése szerint az ilyen elmebeteget magán-gyógyintézetbe a hatóság csak akkor szállíthat, ha a beteg hozzátartozói ezt kifejezetten kívánják, másképen nem.

A pénztár terhére ez esetben mulasztás azért nem róható, mert erre jogosult orvos a kórházi utalványt aznap, amikor kéretett, kiállította és figyelemmel az 1876. évi XIV. t.-c. 58. §-ára és a 35.000/902., illetőleg 140.000/907. sz. belügyminiszteri rendeletek 5. §-ára, valamint a 10.583/903. sz. a. belügyminiszteri rendelet határozmányaira, jóhiszeműleg gondolhatta, hogy a beutalásnak fogamatja is lesz. Arról pedig, hogy a beutalásnak fogamatja nem volt, csak akkor tudhat, ha a tag vagy hozzátartozója ezt vele közli, mit igénylő nyomban még aznap telefonon is megtehetett volna, de elmulasztott. Mindezeknél fogva a megtérítés iránti igényt az 1907. évi XIX. t.-c. 59. §-a alapján el kellett utasítani.

De el kellett utasítani a táppénz iránti igényt is, mert a jelen ügyben ítélező tanács magáévá tette ezen felső bíróság gyakorlatában hasonló esetben

már érvényre jutott azt a felfogást, amely szerint magánkórházban a tag költségére szükségszerűen foganatosított gyógykezelés esetén az 1898. évi XXI. t.-c. 9. §-ában felsorolt betegségek valamelyikében szenvedő tagot a táppénz csakis abban az esetben illeti meg, ha a közkórházban a pénztár által való és a pénztárt a táppénz fizetése atól e felső bíróság állandó gyakorlata szerint mentesíthető beutalás és az abba való felvétel nem a tag hibájából maradt el.

BALESETBIZTOSÍTÁS.

Hozzátartozók kártalanítása.

A budapesti munkásbiztosítási választott bíróság 1915. Á. bal. II. 160/9. sz. 1916. március 30-án kelt ítélete.

Ítélet: A bíróság igénylőt elutasítja.

Indokolás: Igénylő előadta, hogy az elhalt őt rendszeres támogatásban nem részesítette, de olykor-olykor küldött pénzt haza, hogy mikor és mennyit, azt bizonyítani nem tudja. Kivánta azonban bizonyítani azt is, hogy a házastársi együttélés felek közt nem szakadt meg, mert az asszony férjét időnként meglátogatta. A T. 72. §-ának 6. bekezdése szerint az a nő, aki férjétől annak halálát közvetlenül megelőzőleg legalább egy évig külön él, kártalanításra csak akkor tarthat igényt, ha bíróilag megítélt tartásra van igénye. Az nem volt vitás, s igénylő nem is állította, hogy férje bírói ítélettel tartásdíj fizetésére lett volna vele szemben kötelezve. Ezen törvény helyes értelmezése szerint azonban egymagában az a körülmény, hogy a tartásdíj bíróilag megállapítva nem lett, nem foszthatja meg a nőt attól az igényétől, hogy járadékot követelhessen, mert a külön élő házastársak békésen is megegyezhetnek abban, hogy viszonyaikat egymáshoz miképen rendezik s a külön élő férj bírói ítélet nélkül is, önként is fizethet feleségének tartásdíjat, így nem lévén ok arra, hogy a tartásdíj kérdése bíróság elé kerüljön, az asszony bírói ítéletet erre nézve fel sem mutathat. Az ilyen helyzetben lévő nő azonban nem kerülhet hátrányosabb helyzetbe azaz szemben, akinek tartási igényei felett a bíróság határozott, így tehát a tartásdíjnak bíróilag való megítélése csak arra az esetre szükséges az asszony járadékigényének a jogosságához, ha a tartási ügy egyáltalában bíróság elé kerül. Elfogadta a bíróság igénylő perbeli képviselőjének azt az érvelését, hogy egymagában az a körülmény, hogy igénylőnek férjével szemben bíróilag megítélt tartási igénye nincsen, igénylő járadékkövetelési jogát meg nem szünteti. Ahhoz azonban, hogy a nő elhalt férje után járadékot követelhessen, a Törvény célja szerint is az szükséges, hogy az asszony férje halála által anyagi veszteséget is szenvedjen. Ezért kívánja meg a T. 72. §-a a tényleges együttélést, vagy ennek hiányában a tényleges eltartást. Ha meg is volna állapítható tényként a tanuk vallomásának egybevetéséből az a körülmény, hogy igénylő és férje csak a kényszerítő körülmények hatása alatt éltek külön, de az asszony férjét évente többször is felkereste és így a házastársi együttélés köztük meg nem szűnt, ez a Törvény által megkívánt tényleges együttélést nem pótolja, mert a járadék követelhetésének alapját nem a házastársi együttélés, hanem a közös háztartásban való tényleges együttélés és az asszonynak a férj által történt eltartása képezi. Az a tény, hogy igénylő férjét évenként meglátogatta, nem változtat azon, hogy a házastársi jelen esetben a férj halálát megelőzően 10—12 évig tényleg különéltek. Igénylő pedig nem bizonyította azt, de nem is állította, hogy ezen tényleges különélés alatt elhalt férje őt rendszeres tartásban részesítette volna, ami a 72. §. 6. bekezdésében megkívánt bíróilag megítélt tartást pótolná. Ha való is az a körülmény, hogy igénylő részére elhalt férje időnként kisebb-nagyobb összegeket küldött, eltekintve attól, hogy igénylő sem magát ezt a tényt, sem azt, hogy ez a segélyezés milyen összegű volt, nem bizonyította, az a rendszeres tartást nem pótolja és nem képez olyan anyagi veszteséget, amelyet a T. 72. §-a a baleset folytán elhalt férj özvegyének megteríteni célozott. Minthogy tehát megállapított tényként az, hogy igénylő férjével annak halálát megelőző időben tényleg nem élt együtt, sem részére, akár bírói ítélet alapján, akár önként rendszeres tartást nem fizetett, igénylőt azzal az igényével, hogy részére elhalt férje után járadék állapíttassék meg: a bíróság a T. 72. §-ának 6-ik bekezdése alapján elutasította.

MUNKAVISZONY.

Háború és felmondási jog.

I. A német birodalmi törvényszék 1915. évi november hó 30-án hozott ítélete.

Ítélet: A felülvizsgálati tanács a felmondási időre járó fizetést megítéli.

Indokok: A felek között szerződés jött létre, amely szerint alperes a kiadásában megjelenő »Dél- és középamerika« című folyóirathoz felperest 1914. január 1-től 1916. október 1-ig szerkesztői és kiadói minőségben alkalmazta. 1914. augusztus 25-én felmondott felperesnek, azonnali felmondásra jogosító fontos okul azt hozván fel, hogy a háború kitörése folytán a folyóirat további megjelentetése lehetlenné vált s a kiadás lehetősége a háború megszűnte után is ki van zárva. A bíróság a szerződéses viszony felmondás nélküli felbontását nem tartja jogosnak. Fennálló szerződéseket a háború csak annyiban érint, amennyiben annak következményei a szerződésileg vállalt kötelezettségek teljesítését lehetlenné teszik. A teljesítés lehetlenségéről alperesnél, aki felperessel szemben pusztán pénzbeli teljesítési kötelezettséget vállalt, egyáltalán nem lehet szó. Egyébként pedig a bíróság nem látja bizonyítottnak, hogy a folyóirat kiadása a háború kitörése következtében lehetlenné vált, mert a tengerentúli államokból való posta-összeköttetés nem szűnt meg teljesen, hanem csak bizonyos korlátok közé szorult s bár nyilvánvaló, hogy a vállalat sok előfizetőt és hirdetőt veszített, mindazonáltal a folyóirat beszüntetésére kényszerítő szükség nem forgott fenn.

II. A német birodalmi törvényszék 1916. január 11-én kelt ítélete.

Ítélet: A felülvizsgálati tanács az időelőtti felmondás esetére szerződésileg megállapított kötbér megfizetése iránti keresetnek helyt ad.

Indokok: Alperes felperest a köztük létrejött írásbeli szerződés alapján 1912. július 1-től kezdődőleg 5 évre irodafőnök és cégvezető gyanánt alkalmazta. A szerződés egyik pontja szerint az esetben, ha a felek egyike a szerződéses viszonyt egyoldalúan felbontja, köteles a másik félnek 20.000 márka azonnal esedékes kötbért fizetni. Alperes 1914. november 14-én felmondási idő nélkül elbocsátotta felperest azzal az indokolással, hogy tevékenysége főként az Angolországgal, Franciaországgal és Belgiummal való üzletre terjedt ki, amelyet folytatni belátható időn belül nem lehet. A bíróság szerint alperesnek csak az esetben volna joga a kötbér megfizetését megtagadni, ha a szolgálati viszony idő előtti felbontására fontos oka lett volna. Ez az eset azonban nem forog fenn. Alperesnek 1914. novemberében a háború dacára módjában lett volna felperest tovább foglalkoztatni és pedig a belföldi üzletek terén, annál is inkább, mert felperes a háború előtt nemcsak az angol, francia és belga, hanem egyenlő mértékben a német üzletekkel is foglalkozott. Döntő befolyása van a kérdés elbírálásánál annak is, hogy felperes munkaidejének csak egyik felét töltötte úton, másik felében pedig mint irodafőnök az irodában működött, továbbá, hogy megfelelő kereskedelmi előképzettséggel bír, hogy belföldi üzletek önnálló megkötésére képes és hogy belföldi üzletek lebonyolítására a szerződés alapján hivatva is volt. Az a körülmény, hogy alperes ötven alkalmazottja közül csak huszat tartott meg és hogy ezeket is csak napi 4 órán át tudta foglalkoztatni, a per eldöntése szempontjából jelentőséggel nem bír, mert az, hogy a háború következtében alkalmazottainak nem volt elég dolguk, nem jogosíthatta fel alperest arra, hogy egy hosszabb lejáratú szerződéses viszonyt idő előtt felbontson; legföllebb ahhoz volt joga, hogy — a felesleges munkaerőktől megszabadulandó — azokat az alkalmazottakat, akik nem voltak hosszabb időre szerződötve, a törvényes felmondás idővel elbocsássa.

HUNGÁRIA

ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST, VII., Károly-körút 3.

Részvénytőke: 6,000.000 korona

KARTELEN KIVÜL köt tűz-, élet-, baleset-, betörés-, szavatosság-
jég-, üveg- és állatbiztosításokat. — TELEFON: 153-98. SZÁM.

A szerkesztésért felelős: KIS ADOLF. — Főmunkatárs: Dr. SASVARI JÓZSEF.

A Magyar Telepítő és Parcellázó Bank Részvénytársaság közgyűlésén előterjesztett igazgatósági jelentés megemlíti, hogy a bank tevékenységének súlypontja a parcellázási üzlettől mezőgazdasági üzemeinek és pedig úgy a parcellázás céljaira vett, de még el nem adott, mint a haszonbérbe vett ingatlanoknak belterjes fejlesztése felé tolódott el és hogy csakis a gazdaságok vezetésének konzorciális alapokra való fektetése idézhette elő, hogy az üzletév igen kielégítő eredménnyel zárulhatott. Kiváló gondot fordított az igazgatóság a mezőgazdasági iparágak bevezetésére. Megemlíti a jelentés, hogy a bank, annak nyugdíjalapja és szoros érdekeltsége 1,830.000 korona magyar és 300.000 korona n. é. osztrák hadikölcsönt jegyzett. Az ingatlanszámlának emelkedéséből mintegy 2,700.000 korona újabb szerzésekre, mintegy 1,100.000 korona beruházásokra és leltárszaporításra esik. Külön kiemelendő, hogy a felszerelés beszerzési árban van a mérlegben feltüntetve, ami a mai értékkel szemben tetemes tartalékokat jelent. A költség-számlának megnövekedését a bevonult alkalmazottak és azok családjai sorsáról való gondoskodás, személyzetszaporítás, továbbá drágasági pótlék és fizetésjavítás okozták. Jótékony célra a bank az év folyamán 85.000 koronát adományozott. A közgyűlés az igazgatósági jelentést, az előterjesztett zárszámadásokat és a felügyelő-bizottság jelentését egyhangulag tudomásul vette, az igazgatóságnak és felügyelő-bizottságnak a felmentvényeket megadta és egyhangulag elfogadta az igazgatóság javaslatát az 1,056.528*07 korona tiszta nyereség felhasználására vonatkozólag. E szerint elhatározta, hogy e nyereségből 50.135*55 korona a rendes tartalékalap dotálására fordíttassék, 120.325*32 korona az igazgatóság alapszabályszerű jutalékára, 50.000 korona az intézet alkalmazottai nyugdíjalapja javára, 50.000 korona pedig az intézet alkalmazottai külön jutalmazására utaltassék ki, továbbá az 5 millió korona alaptőke 10%-os kamatozásának megfelelően részvényenként 20 korona, vagyis 500.000 korona osztalék kifizetésére fordíttassék, míg a fennmaradó 86.067*20 korona új számlára vitessék át. A közgyűlés az igazgatóság javaslatára elhatározta, hogy az alaptőke 3 millió koronával, 15.000 darab 200 koronás n. é. részvény kibocsátása által 8 millió koronára emeltessék fel. A befolyó felpénz a tőkeemeléssel kapcsolatos költségek levonásával a tartalékok gyarapítására fog fordíttatni.

A dr. Lipták és társa építési és vasipari részvénytársaság 1916. május 24-én tartotta meg ötödik rendes közgyűlését. A közgyűlésnek bemutatott zárszámadások szerint a vállalat az elmúlt évben 1.881,976.92 koronát helyezett az értékcsökkenési tartalékalapba és ezenfelül 982,594.26 korona tiszta nyereséget mutatott ki. A közgyűlés elfogadta az igazgatóságnak azt az indítványát, hogy a kimutatott nyereségből az elmúlt üzletévre 6% osztalék fejében 300,000.— kor. osztassék fel a részvényesek között, a tartalékba 297,900.86 korona helyeztessék és az alapszabályszerű levonások után fennmaradó 288,846.69 korona az 1916. üzletév számlájára vitessék át. Végül a közgyűlés a társaság új igazgatósági tagjaiul *Cséti Róbert* és *gróf Teleki László* urakat megválasztotta.

A közgyűlés után a társaság igazgatósága ülést tartott, amelyben *dr. Lipták Pál* vezérigazgatót a vállalat körül kifejtett érdemes tevékenységének és elért eredményeinek méltánylásául az igazgatóság második *alelnökévé* választotta meg. Egyúttal pedig az igazgatóság a vezérigazgató indítványára *Cséti Róbertet*, a Magyar Acélárúgyár Részvénytársaság igazgatóját a vállalat *ügyvivő-igazgatójává* nevezte ki, aki is ezen minőségben működését a vállalatnál már legközelebb meg fogja kezdeni.

„Hattyú Gőzmosógyár és Fehérnemű Kölcsönző Vállalat“

GYÁRTELEP: VII., Gizella-út 24.

Telefon 61—98.

Az ország legnagyobb gőzmosó üzeme. Pehelymentes, kíméletes munka. — Legelőkelőbb megbízók!

Kölcsönosztály: V., Katona József-u. 41.

Telefon 159—60.

◆ Az ország legnagyobb kölcsönző vállalata. — Szállít állami, közhivatalok, bankok, iparvállalatok, éttermek, Clubok részére.

BIENENSTOK VILMOS

ruggyantabélyegző gyár és vésnöki műintézet

Az összes Ker. Pénztárak szállítója.

Gummi- és rézbélyegzők, számozógépek, festékpárnák és mindennemű e szakmába vágó cikkek jutányos árban a legrövidebb idő alatt szállítanak.

Főüzlet csak

BUDAPEST, VII., Rákóczi-út 64. sz.

Telefon 53-77.

Aki igazán jó és ízletes **SZALÁMIT** akar venni, az kérjen

HERZ-SZALÁMIT

Ezen legjobb hírnévnek örvendő magyar szalámi a legtisztább kezelés mellett első rendű sertéshusból készül. Csak az a valódi Herzféle szalámi, melynek rudja ólompecséttel van ellátva, melyen a gyár védjegye látható, a mire úgy a rudakban, mint a felvágott állapotban való bevásárlásnál ügyeljünk.

Herz Ármin Fiai szalámigyára Budapest.

GARAY SAMU

ES TÁRSA

sebészeti-, mű-, BUDAPEST, IV. Kossuth Lajos-út 1. szám.
kötő- és vil- Gyár ugyanott az udvarban
lanygép-gyártók.
(Ferenciek bazára).

A budapesti és számos vidéki kerületi munkásbiztosító pénztár és betegsegélyező egyletek szerződéses szállítói ajánlják saját készítményű sérvekötő, haskötő, orthopädia-gépeiket; műlábak, műkezek, lábgépek, mellfűzők és összes egyéb betegápolási gyártmányait és orvosi műszereiket, valamint rendelő-intézeteknek szükséges vasbutor és egyéb berendezéseiket.

JUTÁNYOS GYÁRI ÁRAK!
Javításokat gyorsan és olcsón teljesítünk.
PÁRTOLJUK A MAGYAR IPART!

HIRSCH és FRANK

Budapest-salgótarjáni gépgyár és vasöntő részvénytársulat. BUDAPEST, VI., ARÉNA-ÚT 132. sz.

□ Külön osztály: TÉGLAGYÁRI GÉPEK. □
Gyárt: FALITÉGLA- S CSERÉPSAJTÓKAT,
TÉGLAGYÁRTÓ- ÉS ANYAGMEGMUNKÁLÓ-
□ GÉPEKET, legújabb és legjobban bevált □
□ szerkezetekben. □

Elvállalja anyagvizsgálatok kivitelét és
TELJES TÉGLAGYÁRI TELEPEK LÉTESÍTÉSÉT

Tervek és költségvetések díjtanul. □ ELSŐRANGÚ REFERENCIÁK

HÜNGÁRIA
egyesült gőzmalmok r.-t.
BUDAPEST

Buzamalom, Rozsmalom.
Árpagyönggyár, Köles»,
Borsó- és rizshántoló-
gyár, Tengerimalom.

Évi gyártási képesség 1,500.000 mm.

Pesti telep: IX, Soroksári-ut 48
Budai telep: II, Fő-utca 37.

Kábelgyár R.-T. Pozsony

♦♦♦♦♦Szigetelőcsőgyár: Fekete és fémpáncélos szigetelőcsövek. Szerelési tartozékok és szerszámok. Kábelgyár: Mindennemű szigetelt vezeték alacsony és magas feszültségre. Páncélos ólomkábelek. Gummigyár: Elektrotechnikai gummianyag. Gummogyár: Hő- és tűzálló szigetelő-anyagok keménygummi pótlására. Gummon-, fixit-, pulvolitból készült és bármely alakban sajtolt szigetelő-tárgyak fémrészekkel és azok nélkül. Érdeklődőknek szívesen küldjük árjegyzékeinket.

Budapesti iroda: V. kerület, Rudolf-tér 5. sz.

Nyáralás előtt, betegség után, költözés előtt
fertőtlenítsé lakását

LODOMA

szabadalmazott fertőtlenítő masszával.

Egy doboz (egy szobához) ára 4 K.

Házhoz szállítja:

Bánszky Ferenc takarítási vállalata

Budapest VII., Munkás-u. 4. Telefon: József 40—49.

MAGYAR-HOLLANDI BIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG BUDAPESTEN.

Központi irodái: VIII, Üllői-út 4.,
II. em. és Baross-utca 1. sz., földsz.

HOLLANDI ÉLETBIZTOSÍTÓ RÉSZV.-TÁRSASÁG
(Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en
Lijfrente) házában.

Fényes a

'Tauril' pneumatik!

Próbálja meg!

TAURIL PNEUMATIK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Budapest VI., Mozsár-u. 9.

SÜRGÖNYCÍM: PNEUTÁURIL.

TELEFON: 99—02.

MAGYAR PAPIR ÉS IRÓSZER

:: SZÁLLÍTÁSI VÁLLALAT ::

Budapest, V. ker., Csáky-utca 8. szám

Szerződéses papir- és írószer-szállítója többek között a Kereskedelemügyi Magy. Kir. Miniszteriumnak, a M. Kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal, az Orsz. Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztárnak, a Budapesti Ker. Munkásbiztosító Pénztárnak, továbbá a M. Kir. Posta és Távirada Vezérigazgatóság és az ország területén levő összes hivatalainak, a Magy. Kir. Államvasutak Igazgatósága és összes üzletvezetőseinek, igen sok egyéb közhivatal és közlekedési vállalatnak, pénzügyintézeteknek és magán cégeknek.

ASKLÉPIOS

Egressi Zoltán okl. mérnök vállalata Röntgen és villamos gyógyászati készülékekre. A Veifa-Művek magyarországi vezérképviselője. Dessauer rendszerű Reform Röntgenkészülékek. Egyenáramhoz vagy váltóáramhoz közvetlen kapcsolhatók. Speciális Röntgenlemezek, mindennemű Röntgencsövek. Az Orsz. Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár, valamint az Országos Pénztár munkáskórházának szállítója. — Budapest, IX. ker., Üllői-út 31. szám. Telefon: 37—04. szám

Marta-Automobilok A MAGYAR ARISTOKRÁCIA MÁRKÁJA.

Gyár:

MARTA MAGYAR AUTOMOBIL
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG. ARAD.

Központi iroda:

BUDAPEST

X. ker., Kerepesi-ut 17 szám.

Legszebb Pap- lan ágynemű, kárpitos árú, vas-	Legjobb Pap- lan és rézbútorgyáros	Legolcsóbb Pap- lan berendezési vállalat	Szálloda, kórház, intézet, iroda, va- lamint úri és pol- gári lakosztályok
---	--	--	---

Gichner János Budapest
VII., Erzsébet-körút 20. Szőnyeg, pokrócz, függöny, terítők, bútor-
szövet és vászonárúk nagy választékban
jutányos áron. Kerti sátor, ernyő, vadász-székek, nyugszékek stb. nagy raktára.

Az Országos Pénztár és a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár
szállítója.

TAURIL
MAGYAR MUNKÁS
MAGYAR MUNKÁJA
a legtökéleteseb
TÖMÍTŐ LEMEZ
EXPORT AZ EGESZ VILÁGBA.
ÓVAKODJUNK UTÁNZATTÓL.
Kapható minden műszaki keres-
kedésben.

SEMPERIT GUMMIWERKE
G. m. b. H. ■■ WIEN.
Automobil-, kocsi- és
motor-pneumatik
kocsikerék-gummi
Vezérképviselő és raktár:
SALZBERGER SAMU
VI. ker., Andrassy-út 20. szám.

A REMINGTON
Írógép Részvénytársaság
BUDAPEST, VI., ANDRÁSSY-ÚT 12. SZ.

A Kerületi Munkásbiztosító Pénztárak, és az Országos Munkásbeteg-
gélyző- és Balesetbiztosító Pénztár szállítója. A Kerületi, Vállalati és
Magánpénztárak, nemkülönbén Egyesületek és Testületek figyelmét felhívja
az egyéni törzslapok, tagok és egyéb nyilvántartások kezelésére **kitűnően**
bevált „KARTOTHEK“-rendszerére. Bővebb felvilágosításokra! szívesen
szolgálunk, sőt „KARTOTHEK“-rendszerét az érdeklődőknek helyszi-
nen **vételkötelezettség nélkül** bemutatja. Ugyanott kaphatók a legtar-
tósabbaknak elismert látható írású eredeti REMINGTON írógépek.

Császárfürdő Budapest.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hévvizű radio-aktiv gyógyforrásai páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m.: a gőzfürdőt és népgőzfürdőt, az egyes és közös külön női és férfi-iszapfürdőket (iszap-borogatások), márványkád-, porcellán- és kőfürdőket, valamint török- és horganykád-fürdőket, továbbá a hőlég-, szénsavas és villamosfürdőket. Ezekből a dús gyógyforrásokból kapja a vizet a kontinensen egyedül álló női és a férfi-uszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúzos bántalmak és idegbajok ellen, hanem sok más betegségnél is általánosan elismert. Ivókurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál.

Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és zenedíj nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld *az igazgatóság*

AEROLITH

KIS J. JENŐ

okl. mérnök szabadalma

Az „AEROLITH“

a modern építkezésnek építőköve, mellyel nemcsak gyorsan és olcsón, de az egészségügyi követelményeknek legmegfelelőbbben lehet építeni.

Az „AEROLITH“

falak szárazak, szellőztethetők és kívül-belül bármely módon még kiégetéssel is deszinficiálhatók.

Az „AEROLITH“

ezért kiválóan alkalmas kórházak, iskolák, munkáslakások, műhelyek stb. építésére.

Bővebb felvilágosítással készségesen szolgál

KIS J. JENŐ

okl. mérnök, építési vállalkozó, szab. Aerolith-, cementárú- és terracit-gyáros

Iroda: III., Zsigmond-u. 64-66 (Aerolith-udvar)
Gyár: V., Ujpesti rakpart 1462. hr. szám.

MAGYAR ORVOSI MŰSZERTÁR

Budapest, VII., Rákóczi-út 32. szám.

Az Országos Munkásbetegszegélyző és Balesetbiztosító Pénztár szerződéses szállítója

SZÁLLÍT: orvosi műszereket, kötszereket, és az összes betegápolási cikkeket.

MAGYAR TÖRLŐGUMMI

kapható minden papirkereskedésben

MAGYAR
RUGGYANTA-
ÁRÚGYÁR
RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG
BUDAPEST.

Magyar címer a védjegye,
Magyar diák csak ezt vegye!

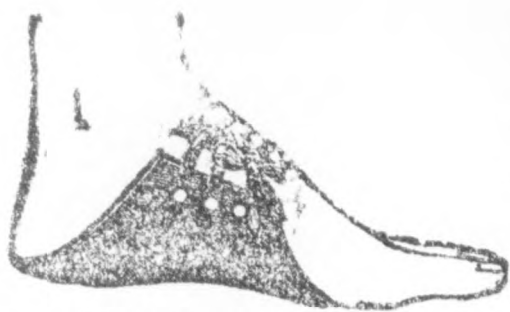
KÖSZENBÁNYA-'s TÉGLAGYÁR TÁRSULAT

Telefonszám: **PESTEN** (ezelőtt DRASCHE) Budapest, VII. ker.,
34-61. és 34-51. Király-utca 67. sz

Kerámít kocsiut-kövek :: ::
Kerámítlapok :: :: ::
Kerámít-, steró-, pillér-téglák
Traversz-téglák :: :: ::
Falburkoló-téglák :: :: ::

Fayence porcellán lemezek ::
Porcellán szigetelők :: :: ::
Egészségügyi és használati
cikkek :: :: :: ::
Tűzálló chamotte téglák :: ::

A társulat elvállalja a burkolati munkák elkészítését is.
Árjegyzék díjmentesen. Árjegyzék díjmentesen.

A Budapesti Kerületi betegs. pénztár, a Ferencz József kereskedelmi kórház, a Magy. Királyi Államvasutak betegs. pénztára, a Cs. és Kir. szab. Déli Vasut. betegs. pénztára, a Cs. és Kir. Kassa-Oderbergi vasut betegs. pénztára, magánvállalatok és szanatóriumok stb. stb. szállítói.

SEGÍTSÉG

Fájós lábuak és ludtalpuak részére a szabadalmazott

ludtalp-fűző

Székely és Tsa

viselése, jósága szakorvosoktól elismerve, mert a lábat tetszés szerint fűzi össze. Ismertetőt ingyen küld
 ortopéd-cipő készítő. :: Budapest, Múzeum-körút 9.

„TUBERIN”

orvosilag legideálisabb és legolcsóbb guajacol készítménynek elismerve és javalva a légzőszervek összes bántalmainál. Gyermeknek is kellemes íze miatt szívesen veszik. — Tartalmaz: Kal. salfo. guajac. Natr. Telluric. Cognac. Aqua Naphae, Syr. Coffeae.

1 üveg 180 gr. ára 2.50 kor. — Egyleteknek 1.60 kor.

FŐRAKTÁR

NAGY KRISTÓF GYÓGYSZERTÁR
 BUDAPEST, IV. KERÜLET, VÁCZI-UTCZA 1. SZÁM.

*bácsi! néni! ide figyelj!
 palma kacsuk sarthot
 viselj!*

COPYRIGHT PALMA C.C. LD.

PESTI KÖNYVNYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG